1840. 12074.

20 Zer.

mani

Nachricht vom Adelskleinod, zugleich von den Wappen der adligen Häuser in der Krone Polen u. dem Grossherzogthum Litauen, wie auch den benachbarten Provinzen, aus den Werken P's... ferner aus der Wahlakte... St. A's, wie auch aus den Konföderations-Akten zu dem 1764 eröffneten und i. J. 1766 aufgelösten Convocations-Reichstage, ferner aus der Verfassung anderer unter der gegenwärtigen Regierung gehaltener Reichstage. Zusammengetragen in vier Theilen

von E. A. Graf Kuropatnicki...

C. M. Gröll sculp.

OPISY
HERBÓW
W iakim który ieſt kſztałcie, tak dla wiadomości ich początków, iako też dla rżnięcia Pieczęci i Malowania.

Krótko zebrane i przedrukowane.

CZĘŚĆ TRZECIA.

DAWNOŚĆ Y JAKOŚĆ HERBOW.

Abdank herb. Początek ſwoy wziął za Krakuſa, około roku po Narodzeniu Chryſtuſowym 730. Jeſt to litera W. wielka y gruba, ułożona w polu czerwonym. Nad Hełmem taka druga. Długo ſię nazywał ten Herb, Skubow, od Skuby tego Herbu Autora w roku 1109. Za Bolesława Krzywouſta, nazwany Habdankiem, i nim ſię ſzczycący Skalbimierzowie, potym Skarbkowie z Gòry, nazywali ſię i piſali. Za czaſem do inſzych przenoſieni Herbow, inaczey i ſiebie, i Herby nazywać, przydaiąc co Abdankowi, zaczeli. Mikołay Skarbek roku 1386. za panowania Jagiełła, przenioſł ſię do Herbu Poray, tylko ſobie Skarbek Przydomek zoſtawiwſzy. Tenże ſam Mikołay Michałow kupiwſzy w Sandomirſkim Michałowice w Ziemi Przemyſkiey, i Tłuchow w Ziemi Dobrzyńſkiey, a podzieliwſzy ie między ſwych ſynow, od tych Dobr im ſię nazywać kazał; dla Jana na Michałowie, Herb od Jagiełła Kròla uproſiwſzy, Klucz dla Michała na Michałowicach, Herb Trzaſkę, albo Białynią, dla Mikołaia, Herb Wczele, którzy od Dobr nabytych nazywali ſię przy Przydomku tylko Skarbkow. Inſi daley przy Przydomku i Herbie zoſtawali, iako to: Warſzyecy, Leſzczyńſcy, Malczewſcy, a inni i z Imienia, i Herbu wcale ſię wyzuli. Patrz na Liście Jagiełła Kròla danym Miaſtu Lwowowi około roku 1400. którym Mikołay z Tłuchowa Skarbek, Podkomorzy Dobrzyńſki, do ułatwienia trudności był naznaczonym.

Achinger herb. Wiewiorka cała czerwona, w Polu złotym, w prawą ſtronę bieżąca, pod ſzyią biała, takiey w Hełmie połowa między rogami Jeleniemi Z Niemiec do Polſki przynieſiony roku 1455.

Aychingier. Podobnyż Herb, tylko inaczey ułożony, w Polu białym Brama bez drzwi, Wiewiorka przez tę Bramę w prawą ſtronę ſkacze. Patrz *Nieſieckiego Tom I. folio 10.*

Akſzak herb. Serce ludzkie wſkroś przez środek przeſzyte, w Polu czerwonym, w Hełmie trzy piora Struſie. Początek tego Herbu w Litwie zakładaią Autorowie około 1550. roku. Patrz w *Okolſkiego Tom I. folio 552.*

Alabanda herb. Mieſiąc niepełny, w Mieſiącu ſzyia konſka z głową, w Polu czarnym, w Hełmie trzy albo pięć pior Struſich. Z Włoch ten Herb do Polſki zawitał za Mieczyſława około roku 967.

Alemanni herb. Tarcza na dwie części wzdłuż przedzielona, na iedney ſtronie kule od harmaty trzy, na drugiey ſtronie dwie, Pola ukoſem idące, na Hełmie Panna laurową Koroną uwieńczona. Pola iak ſię komu podoba tak maluią. Za Zygmunta z Hetruryi do Polſki przynieſiony roku 1565. *Paprocki i Manuſkrypt X. Rutki S. J.* świadczą.

Alexandrowicz herb. Dwie Koſy oſtrzem do ſiebie obrocone, końcami do góry, przez których Kos środek, w złączeniu ſię ich, dwie Szpady Niemieckie, pole białe ma być. W Litwie nabyty roku 1632.

Amadey herb. Orzeł biały bez ogona w złotey Koronie w lewą Tarczy pyſkiem obrocony, w pyſku Pierścień, w Polu czerwonym, na Hełmie pięć pior Struſich. Z Węgier do Polſki wprowadzony roku 1300.

Ancuta herb. Wyrychtowana proſto do góry długa ſtrzała, po prawey iey ſtronie Gwiazda o ośmiu rogach, po lewey Mieſiąc niepełny rogami ku Strzale. Jakie Pole, ani Paprocki ani Okolſki nie położył. Około roku 1600. w Inflanciech ſię ziawił.

Andrault de Buy herb. Podzielona Tarcza przez wzdłuż, na iedney ſtronie w prawą, figura patrzącego puł Orła o iednym ſkrzydle, i o iedney nodze, głowa cała w Koronie, ogon rościągniony, ale go tylko połowę widać, Druga połowa Tarczy w poprzek przedzielona, na wierzchu tey trzy gwiazdy, dwie na górze podle ſiebie, trzecia pod niemi. Drugie przedzielenie Tarczy, trzy Rzeki w poprzek ma płynące na ukoś, niby od lewey ku prawey ſtronie na doł, przez te Rzeki idzie na krzyż Pas Rycerſki, na którym trzy Lilie, Orzeł w ſzponach ſnopek pſzenny trzyma, Pola żaden Autor nie opiſał. Z Niemiec do Polſki wſzedł roku 1658. ile o nim w tym roku Konſtytucya.

Arcemberſki herb. Jeleń w Tarczy na Szachownicy ſtoiący, w Hełmie trzy Strzały, piora im tylko widać, i Strzały od połowy. Xiąże Pomorſkie Dworzanina ſwego nim ozdobił roku 1530.

Aurſzwald herb. O tym patrz w Nieſieckim *folio 393.*

Bąkowſki, albo Ryś herb. Ryś na Tarczy w prawą ſtronę Tarczy bieżący, i na zad ſię oglądaiący. W Koronie Hełm ma trzy Lilie, na środku Gwiazda, a niektórzy na każdey Lilii noſzą Gwiazdę. Od roku 1649. w Pruſiech ten Herb kwitnął, dziś w Mazowſzu. Jakie Pole tego Herbu, nie wyraża żaden Autor.

Baran herb. Jedno co Junoſza.

Bartſch herb. Wiewiorka iedna na Tarczy, na nogach zadnich z ogonem zadartym wſpięta, druga w Hełmie na lewą ſtronę obrocona. Pole niebieſkie, Wiewiorki czerwone.

Bartlińſki herb. Sowa pyſkiem w prawą ſtronę obrocona, na pniu o dwu ſękach dużych, obciętych ſiedząca, a bardziey ſtoiąca z podnieſionemi trocha ſkrzydłami.

Baryczka herb. Są to dwa Krzyże na środku Tarczy, ieden do góry, drugi na dół obrocony, na dwoch podporach niby wyſzący; kolor Herbu złoty w Polu niebieſkim. Z Pannonii do Węgier, zkąd do Polſki w roku 1207. wnieſiony, iak mówią Autorowie.

Baworowſki herb. Ale go Autorowie niektórzy Bawórſkim zwać każą. Jeſt to w Polu błękitnym Strzała złota, od końca rozdarta, puł żelezca odłamane, na lewą ſtronę nakrzywione, przez środek Strzały Krzyż od Szabli, w rozdarciu Strzały liczba 8. na Hełmie pięć pior Struſich. Z Czech do Polſki przyſzli z tym Herbem Baworowſcy, piſali ſię na Baworowie, chyba że to albo inſzy Baworow w Czechach, albo inſi Baworowſcy, którzy z Prus w roku 1315. do Polſki przyſzli.

Baybuża herb. Strzała przez środek cały Tarczy, o ziemię żelezcem, przeſzywſzy Wężowi głowę, oparta. Wąż okręcony o Strzałę, ogonem ſię aż pior tyka, koło żelezca trzy grzyby, około Strzały, Okolſki świadczy, że przed rokiem 1500. w Polu czerwonym, na Hełmie tylko Korona, albo z Litwy, albo z Moſkwy ten Herb do Polſki wnieſiony.

Bażeńſki herb. Na Tarczy Murzyn trzyma na ręku Wiewiorkę ſzarą orzech gryżącą, w Polu czerwonym, na Hełmie Murzyn trzyma Chorągiew, na którey wymalowana Wiewiorka, od roku 1410. ſą ci Herbowni w Polſzcze, ieden Dom z Barſzczami.

Beczka herb. W Xięſtwie Litewſkim Domy były, które ſię Beczką pieczętowały złotą, zkądby ten Herb wziął ſię, nic Okolſki nie piſze. Patrz w nim na karcie 357.

Bekieſz herb. Orla na Tarczy noga do połowy, alias udo do kolana czarne, od kolana do pazurow złota, w brunatnym Polu, z iedney ſtrony wyżey przy [illegible]lanie, Xiężyc niepełny, rogami na dwor z pochowa obrocony, za nogą na dole Gwiazda ośm rogow maiąca, na Hełmie trzy pior Struſich. Z Węgier do Polſki przynieſiony około roku 1500.

Belina herb. Trzy Podkowy białe, na Tarczy w tryanguł ułożone, każda z nich do ſiebie grzbietem obrocona, w Polu błękitnym. Na tey, co we środku, Szpada oboſieczna Niemiecka ſtoi z rękoieścią do góry, na Hełmie

w prawą ſtronę obrocona ręka z mieczem. Ten Herb w Czechach ziawił ſię
około roku 895. i wkrótce do Polſki wſzedł. *Petra Sancta* mówi.
Betty herb. Są to Bełty, to ieſt: Strzały trzy z piorami bez żelezcow w
gwiazdę ułożone, w Polu czerwonym, w Hełmie pięć pior Struſich. Nazna-
czaią Autorowie rok 880. iak ten Herb z Morawy do Polſki przynieſiony.
Berſzten herb. W tryanguł trzy kołka płużne na Tarczy, dwa złote w
górze, trzecie ſpodem, w Polu czerwonym, na Hełmie trzy Pawie piora. Jak
żył Paprocki, mineło lat 166. a on powiada, że ten Herb bardzo dawno w
Polſzcze ſłynął.
Berſzten herb 2do. Jak w pierwſzym, tak tu dwa kołka płużne żołte
na Tarczy, na mieyſcu trzeciego, ſztachety, w Polu czerwonym, w Hełmie
dwa ſkrzydła Orle do lotu wznieſione. Jak z Niemiec do Polſki przynieſion,
mòwią Autorowie, że w roku 1563.
Betman herb. Ramie z całą ręką ludzką, w prawą ſkierowane, Pacior-
ki na ſznurku długim z krzyżykiem u nich ręka trzyma, w Hełmie człowiek,
iakoby klęczy bez czapki, Paciorki w złożonych do modlitwy rękach trzyma;
Pola w iakim ſą kolorze, nie piſzą. Do Polſki zawitał roku 1500.
Białogłowſki herb. Są na Tarczy trzy trupie głowy, dwie na dole, a
iedna nad niemi; ten w Hełmie ma trzy piora Struſie. Z Inflant do Polſki
przynieſiony roku 1600. w iakim Polu, nic nie piſzą.
Białokurowicz herb. Inaczey ſię nazywa, *Pociſk.* Na Tarczy ſpodem,
Mieſiąc niepełny do gòry rogami, nad Mieſiącem iakoby litera V. Łacińſka w
śrzodku ſiebie trzecią maiąca kryſkę, taka od góry, druga litera na wſpak wy-
wròcona, między literami kawałek kiia otłuczonego. Nadany w Polſzcze Bia-
łokurowiczowi od Stefana Batorego.
Białynia herb. Na Tarczy Podkowa biała rogami do gòry obrocona, w
śrzodku iey krzyż, nad krzyżem Strzała do gòry lecąca, w Polu błękitnym,
na Hełmie pięć pior Struſich. W Polſzcze ten Herb nabyty roku 1332.
Biberſzteyn herb. Na Tarczy róg Jeleni czerwony o czterech ſękach,
w Polu złotym, na Hełmie takiż ròg. Przynieſiony z Sląſka do Polſki 1420.
roku.
Bielikoicz herb. Na Tarczy ſą trzy Wędy, w iakim Polu, nie piſzą Au-
torowie, od któregoś Xiążęcia Litewſkiego dany Bielikoiczom około roku
1528.
Blacha, albo Budwicz herb. W białym Polu Strzała, żelezcem do gó-
ry proſto obrocona, między dwoma kwiatami Lilii, przez Hełm taką drugą
Strzałę widać. Z Czech do Polſki wnieſiony.
Blumberg herb. Dwie litery X grubo piſane na dole, białe, w Polu czer-
wonym, Tarcza w poprzek linią przedzielona, nad którą iedno X. drugie w
Hełmie między dwoma ſkrzydłami rościągnionemi do lotu. Z Inflant do Pol-
ſki zawitał w ro ku 1400.
Boduta herb. Są trzy Lilie białe w Polu błękitnym, iedna pod drugą

wproſt ułożona, od dołu Tarczy do góry, na Hełmie pięć pior Struſich. Ten
Herb w Polſzcze urodzony roku 1277.
Bogorya herb. Na śrzodku Tarczy żelezca duże od Strzał odłamane,
iedno żądłem do gòry, drugie pod nim żądłem na doł obrocone, na Hełmie
Paw cały ſtoi z ogonem do góry, iak Indyki podnoſić zwykły, podnieſionym;
w iakimby Polu, opuścili Hiſtorycy. Urodził ſię w Polſzcze 1069.
Bokii herb. W Polu czerwonym Topor biały w lewą ſtronę obrocony,
na nim Kryż złoty, na Hełmie pięć pior Struſich. Od któregoś z Xiążąt Ru-
ſkich nadany Bokiiowi od roku 1569. iuż tych Familia znana dobrze była.
Bąmbek herb. Tarcza na dwie części od góry na doł linią przedzielona
cała, na iedney ſtronie Lew do góry na dwoch łapach wſparty, na drugiey ſtro-
nie na paſie na ukos pięć Róż iedna podle drugiey położona. Jakie pole, nie
cytuią, tym lepiey, bo iak ſię komu podoba, dać może takie pole. W Heł-
mie nic; od roku 1697. w Polſzcze.
Bonarowa herb. Dwie Lilie, ale tak związane ſpodem z ſobą, że ie-
dnę Lilią wyrażaią. Połowa Lilii biała, w czerwonym Polu z lewey ſtrony
Tarczy; połowa Lilii w czarnym Polu z prawey ſtrony. Nad Hełmem pół-czło-
wieka w zbroi i w ſzyſzaku, iak w kapeluſzu widać, w obydwoch ręku po
Chorągwi trzyma; ſam ten człek przez połowę biały, przez połowę czarny;
w białey ręce prawey trzyma czarną Chorągiew, w czarney lewey, białą. Na
ſzyſzaku taka Lilia, iak na Tarczy. Ten Herb z Francyi do Polſki przynieſio-
ny w roku 1345.
Bończa herb. W Polu błękitnym Jednorożec biały być powinien, prze-
dniemi nogami w górę wſpięty, bieżący niby w prawą ſtronę Tarczy. Nad
Hełmem pòł takiego widać Jednorożca. Okolſki powiada, że Pole czerwone
być powinno, inſi powiadaią, że w lewą ſtronę powinien być obrocony. Z
Włoch ten Herb do Polſki wnieſiony, roku 994. przy początkach Wiary Sw.
To rzecz ciekawa, na co nie znayduię fundamentu. Miaſkowſcy tym ſię
Herbem pieczętuią, tak ci, co w Wielkiey-Polſzcze, Dom Starożytny, i iuż
za naſze wieki w honory iaśnieiący, iako ci, co na Ruſi, a co więkſza, że ſo-
bie rodzeńſtwo Stryieczne. Ci przecież (iak widziałem Herb w Kongregacyi
Szkoł Jezuickich Oſtrogſkich(kiedy Michał Miaſkowſki Cześnikowicz Poznań-
ſki z Rotaryuſzowny zrodzony, zoſtał Prefektem w tey Kongregacyi, Bończy
iego, albo Jednorożcowi na boku położony, daie ſię widzieć niepełny Mieſiąc,
rogami ku głowie, nad krzyżami tegoż Jednorożca w tryanguł ułożone trzy
Gwiazdy, ktòrych przydatkow, aby Miaſkowſcy w Wielkiey-Polſzcze używali,
ani mi ſię widzieć, ani ſłyſzeć, ani czytać zdarzyło.
Boreyko herb. Na Tarczy iakoby dwie litery grube Z. na krzyż złożo-
ne, i w iakim Polu, nikt nie piſze, choć że Dom rozrodzony w Litwie, w
Woiewodztwach, Kiiowſkim i Wołyńſkim dowodzą, a nawet że z Boreykow
Domu, Dom Chodkiewiczow wyſzedł, piſze Stryikowſki i Koiałowicz. W
Hełmie nie maſz nic. W Wileńſkim Woiewodztwie kwitneli około roku 1674.

Boycza herb. W Polu czerwonym na iednym drzewcu trzy Krzyże złote. Nad Hełmem trzy piora Struſie. Inaczey ſię ten Herb zowie, *Modzela*, w Polſzcze nabyty od roku 1390.

Boża Wola herb. W Polu błękitnym Mieſiąc rogami do góry, w Mieſiącu Podkowa Ocelami ò Mieſiąc oparta, w Podkowie Krzyż żołty, i na Podkowie drugi, Podkowa biała. Na Hełmie pięć pior Struſich. W Polſzcze nabyty, lecz kiedy, nikt nie piſze.

Boże zdarz herb. Krzyż biały, na którego każdym rogu Lilia czarna, w Hełmie Pawie piora, i na nich takiż Krzyż. Od Władyſława Króla Polſkiego i Węgierſkiego w roku 1442. nadany. Tym Herbem Jerzy Szwarc, albo Czarny, Mieſzczanin Krakowſki, zaſzczycony.

Bradacice herb. W Polu czerwonym na toporzyſkach dwie Okſze na krzyż złożone ſtoią, oſtrzem żelaz na dwor obrocone. W Hełmie trzy piora Struſie, podobno (mòwią Autorowie) nikt ſię tym Herbem nie pieczętuie.

Brant herb. W modrym Polu pochòdnia goreiąca, w prawą Tarczy na ukos od gòry nachylona, w Hełmie trzy piora Struſie. W Ziemi Pomorſkiey ta Familia dawno bardzo ſłynęła, od tey Hilbrantowie pochodzą.

Bratkowſki herb. Jak brama Podkowa na Tarczy ſtoi, przez nią od lewey ſtrony do prawey poprzek, Miecz, od Miecza znowu do góry, Strzała wproſt ſtoi, i koło Strzały dwie Palmy u Podkowy ſtrzmią do gòry przypięte. Nikt nie piſe kiedy, komu, i od kogo nadany.

Breza herb. Tarcza na troie podzielona, od dołu kończało ku gòrze, ma Pole białe, na lewey ſtronie błękitne, na prawey czerwone. Niektòrzy piſzą, że Brezow Domowi od Władyſława IV. nadany, w Wielkiey Polſzcze.

Brochwicz 1mo. herb. Jeleń czerwony w białym Polu, wſpięty do gòry nogami przedniemi w lewą ſtronę, Korona złota na ſzyi. Nad Hełmem Pawie piora. Z Niemiec do Polſki ktoś go w matelzaku przynioſł i ſchował, bo nie maſz familiantow, ktòrzyby ſię nim ſzczycili.

Brochwicz 2do. herb Jeleń w prawą Tarczy głową obrocony, rogaty, bez korony na ſzyi. W Hełmie piora Struſie.

Brochwicz 3tio. herb. Jeſt pòł Jelenia złotego z rogami i nogami przedniemi w prawą ſtronę niby wyſkakuiącego, w Polu złotym. Zamiaſt tylney Jelenia części, Xiężyc niepełny krzywo ſtoiący, w śrzodku ktòrego gwiazda złota. Na Hełmie piora Pawie, na nich Xiężyc z gwiazdą rogami na doł obrocony. Z Węgier ten Herb do Polſki przynieſiony, dalſzych mu lat nie czytam, iak 1546

Brochwicz 4to. herb. Jeleń ſwego koloru w Polu czerwonym leżąc, głową w prawą ſtronę patrzy, tylko prawą nogę przednią niby do gòry dźwiga. W Hełmie pięć pior białych Struſich. Z Anglii do Polſki przynieſiony, lecz kiedy, nie piſzą.

Brodzic herb. Trzy złote krzyże w czerwonym Polu w tryanguł ułożone, od kołka, które we śrzodku tych ieſt krzyżów, W Hełmie lub trzy, lub

pięć

pięć pior Struſich. I ten z Cudzych kraiow (rozumieią) że z Brytanii do Polſki zawitał, lecz nie maſz wzmianki kiedy. Xiądz Rutka naznacza Rok 1038.

Bronic herb. Dwa Jelca nakſztałt S litery na krzyż ułożone, w Polu czerwonym. Z Czech do Polſki przynieſiony, ma być Herbem Bronickich, pod Ołyką gnieżdżących ſię.

Bronikowſki herb. Jeſt Oſęka w Polu czerwonym, ſama iedna naukoś na prawy bok ſkierowana; w Hełmie trzy Struſie piora, od R. 1577. w Polſzcze ſię ziawił.

Brzuſka herb. Jéſt Krzyż przydłużſzy, u ſpodu ktòrego drzewo rozdarte do połowy, po między to rozdarcie poprzeczne drzewa położone, po końcach połamane, i zchodzące ſię z końcami rozdartego krzyża. W iakim Polu, komu, gdzie, i kiedy nadany, nic nie maſz.

Budwicz herb. Patrz, bo to ten ſam, co Herb Blacha wyżey.

Budziſz herb. Jeden to, co Paparona.

Butler herb. Koſzyk o dwu uchach rożnym kwieciem napełniony, w Hełmie piora Struſie. Z Anglii do Kurlandyi, z Kurlandyi do Polſki przynieſiony Roku 1269.

Bychawa herb. Ale to ma być Paprzyca, o ktòrey niżey.

Chalecki herb. Jeſt Abdank, na którego wierzchu Strzała złamana do góry żelezcem. W Hełmie Strzała, przez Sępie ſkrzydło przeſzyta. Ten Chalecki, ktòremu ten Herb nadany; przed rokiem 1581. miał być z Domu Skarbek, ale i Herb ſobie ten, i przezwiſko to na Seymie wyproſił. Cytuią o tym Autorowie Konſtytucye.

Charytonowicz herb. Są dwie litery N. i E. ale wraz złożone drukowane, zgoła Cyfra z tych dwoch liter. Złote być powinny w czerwonym Polu; w Hełmie pięć pior Struſich. Z Grecyi do Polſki przynieſiony Roku 1416.

Chocimirſki herb. Troie grabi w tryanguł od kołka, gdzie ſą trzonkow końce ułożone, zębami wſzyſtkie do śrzodka ſię maią, wſzyſtkie białe, i każde o ſiedmiu zębach, w złotym Polu. Nad Hełmem pięć pior Struſich. Chocimirſcy tym ſię Herbem ſzczycą od Roku 1587. Jedni mòwią, że z Czech do Polſki przynieſiony, drudzy, że w Polſzcze nabyty.

Chodkiewicz, albo Kościeſza herb. Jeſt w ſamey rzeczy Tarcza wzdłuż przedzielona, po prawey ſtronie tey Tarczy Kościeſza, o której niżey pod literą K. po lewey ſtronie Tarczy Gryff ſkrzydlaſty wſpięty na dwoch nogach, w przędniey prawey łapie ſzablę Polſką trzyma, w Helmie takiż Gryff powinien być biały, w Polu czerwonym, pazury czarne, ięzyk wywieſzony czerwony, ogon żołty na grzbiet zadarty; miecz ſiny, rękoiść ſrebrna. Nadany ten Herb Hieronimowi Chodkiewiczowi Roku 1413. od Zygmunta Auguſta.

Cholewa herb. Dwie Klamry żelazne na śrzodku Tarczy obok położone, barkami do ſiebie obrocone, a między niemi miecz biały otłuczony, końcem na doł idący, w Polu czerwonym. Na Hełmie pięć pior Struſich. Za Bolesława śmiałego Cieśli nadany ten Herb, nazywaiącemu ſię Cholewą.

Chomąto herb. Kliſzcze zwyczayne iak u chomąta proſtego, ſrzodkiem wypukłe na ukoś od prawey ſtrony ku lewey, na Tarczy leżące, barkami na dwor, Cygiemberkowi nadany od któregoś Króla, ale kiedy, żaden Autor nie piſze.

Chrynicki herb. Jeſt Węda o dwoch haczyſtych końcach, tak złożonych, że ieden na iedney, drugi na drugiey ſtronie, z Krzyżem białym wproſt ſpoione, tak iednak, że Węda do góry, Krzyż na doł proſto obrocony, w Polu czerwonym, w Polſzcze nabyty w Roku 159. Lecz pewnie ſię myli Okulſki, bo w tym roku podobno Polſka Krzyża nie znała.

Cielątkowa herb. Xiężyc iak na Nowiu na ſrzodku Tarczy, rogami do góry, z którego ſrzodka takiegoż połowę widać Xiężyca, róg tego w prawą ſtronę Tarczy zkierowany. A zatym półtora Xiężyca ieſt w tym Herbie, na każdym rogu gwiazda; wſzyſtko złote, w Polu błękitnym; na Hełmie trzy piora Struſie. Kiedy, od kogo, i komu nadany, żaden Autor nie ma nic.

Cietrzew herb. Są tego Herbu Kleynotni, lubo o Cietrzewiu Herbie Autorowie wſpominaią, lecz w iakiby ułożony był kſztałt, żaden Autor nic nie ma opiſanego.

Ciołek herb. Byk rogaty w ſrzodku Tarczy ſtoiący, czerwony, w prawą ſtronę obrocony. Na Hełmie pół takiego Byka widać, z korony iakoby wyſkakuiącego. Z Włoch do Polſki w Roku 917. przynieſiony; Pole Tarczy białe.

Cromer herb. Tarcza Pola powinna być w poprzek na dwoie przedzielona, na wierzchu przedzielenia Orzeł w prawą ſtronę pyſkiem obrocony, z rościągnionemi do lotu ſkrzydłami, koronę laurową na ſzyi maiący, w czerwonym Polu. Niżſzą część Tarczy zabiera pas czerwony w białym Polu, w Hełmie Orzeł czarny o dwoch głowach z roſpoſtartemi ſkrzydłami. Zygmunt Auguſt Król Polſki Kromerowi ſławnemu z piſania Kroniki nadał go.

Cyremberg herb. Czerwony Jeleń w prawą Tarczy bieżący, na zielone pagorki nogami ſię pniący, dużo rogaty, w białym Polu; w Hełmie bez korony, rogi koralowe, zęby i białe, i czerwone u nich. Z Niemiec do Polſki około Roku 1572. przynieſiony.

Czapla herb. Czubata Czapla cała ſtoiąca, ſkrzydła do lotu podnoſząca, w pyſku rybkę maiąca; takaż druga Czapla w Hełmie. Z Szląſka około Roku 1329. miał do Polſki zawitać, iakie Pole, nic opiſuią.

Czarlińſki herb. Szara Sowka mała na pieńku gładkim, z którego o trzech liſtkach gałązka wproſt wyroſła u wierzchu, i ona na tey gałązce ſtoiąc, podnieſione do ulecenia ma ſkrzydła, w Polu błękitnym; w Hełmie pięć pior Struſich. W Pruſiech nabyty, od kogo, i kiedy, nic nie można wiedzieć.

Czarnecki herb. Trzy Orły z ſkrzydłami i nogami roſpoſtartemi, dwa w górze, a ieden na ſpodzie, z pyſkami otwartemi. W Polu niebieſkim Orły ſrebrnego koloru, wſzyſtkie głowami w prawą obrocone, w Hełmie nic; Czarneckiemu nadany w Roku 1618.

Czeki herb. Z iedney ſtrony z boku prawego Tarczy, powinno być pół Orła w prawą pyſkiem obroconego; z ſkrzydłem iednym rozciągnionym, w koronie złotey, z drugiey ſtrony pagórek, na którym pies ſtoi w prawą Tarczy ſkierowany, atoli ſama głowa w lewą ſkręcona, ogon u pſa zadarty, na ſzyi obroż; na Hełmie dwa ſkrzydła rozpoſtarte orle. Z Florencyi do Polſki przyſzedł.

Czeſzewſki herb. Na Tarczy Korona Krόlewſka, z tey cztery rogi Bawole, dwa na iedną, drugie dwa na drugą ſtronę nachylone, widać ieden koło drugiego; Pole iakie, niewiedzieć, i kiedy nadany. W Hełmie, prόcz korony, nic nie ma.

Czetwertyńſkich Xiążąt herby dwa. W iednym młodzian na koniu białym nie odziany wcale, ani na koniu ſiedzenia nie maſz, w prawą Tarczy pędem bieżący, Smoka czarnego ſkrzydlaſtego kopią biiący. Drugi Herb, Mieſiąc na doł rogami, pod Mieſiącem gwiazda o ſześciu rogach, w Mieſiącu dwie ſzpady z góry utkwione do połowy, na Hełmie u obydwoch Mitry Xiążęce.

Dąb herb. Jeſt na Tarczy młodociany Dąbek o pięciu korzonkach. Na trzech gałązkach tego Dąbka trzy żołędzie, tym ſpoſobem ułożone, że iedna w prawy, druga w lewy bok nachylona, trzecia proſto ſrzodkiem ſtoi, i wyżſza od pobocznych, pod żołędziami liſtkow dwa, ieden z iedney drzewka ſtrony, drugi z drugiey, kolor drzewa żołtawy, w Polu czarnym: ale Okolſki piſze, że czerwone, w Hełmie takież drzewko, ale korzenia nie widać. Z Czech do Polſki przynieſiony koło Roku 1518.

Dąbrowa herb. W Polu błękitnym Podkowa biała, na niey Krzyż złoty, i przy ocyłach z obu ſtron takie dwa; w Hełmie ſkrzydło rozpoſtarte Sępie, które Strzała w poprzek przeſzyła. W Polſzcze nabyty Roku 1096.

Dąbrowſki herb. W Polu czerwonym Panna ſtoi w białey ſukni, na głowie Korona złota, i w lewey i w prawey ręce trąby, w które ona dwie razem dmie. Trąby moſiężne, w Hełmie takaż Panna, ale Trąby od ziemi do góry wylotem głoſu ſtoią, i ona ich ſię uiąwſzy rękami, między niemi ſtoi, i ich ſię trzyma. Z Niderlandu do Prus ten Herb przyſzedł, ale nie piſzą Autorowie w którym roku.

Dangiel herb. W Polu zielonym Pas przez ſrzodek Tarczy wſzerz idzie, na którym dwa liſtki winne. Herb ten nadany od Władyſława Króla Roku 1498. w Hełmie trzy piora Struſie. Tak ten Herb opiſał Baranowſki, ale on ma więcey przydatkow, inaczey go maluią. Patrz w Nieſieckim Tom II. fol. 12.

Dantyſek herb. W czarnym Polu dwa ſkrzydła podle ſiebie rozciągnione, iedno z nich po lewey ſtronie Tarczy ſrebrne, drugie po prawey ſtronie czarne, w białym Polu. Treterus na cztery części go podziela, w pierwſzey ſkrzydła nieopiſane położył, w drugiey miecz oſtrzem proſto do góry, po prawey ſtronie Tarczy, po lewey ſtronie koſztur dębowy o pięciu ſękach, grubſzym końcem do góry ſtoiący, w trzeciey toż, co w drugiey, w czwartey to, co w trzeciey. Dantyſzkow Nobilitacyą Zygmunt I. przy tym Herbie utwierdził.

Dargolewſki herb. Miecz oſtrzem proſto na doł ſpuſzczony, Xiężyc niepełny rogami na doł, nad rękoieścią niby miecz opaſuiąc, na Hełmie trzy piora Struſie. W Pruſiech ten Herb ſię urodził około Roku 1518.

Dębicz herb. Na Tarczy trzy Oſzczepy do gòry oſtrzem wyrychtowane, w górze od ſiebie rozſtrychnione, w dole z iednego iakoby węzła wychodzą: takież trzy i w Hełmie. W Pruſiech ten Herb i Herbowni kwitneli, w iakimby Polu, nie maſz wiadomości.

Dębno herb. Na Tarczy tak wſzerz, iako i wzdłuż równey ſzerokości Krzyż przeciągniony, ſpodem na lewym rogu Abdank biały, w Polu czerwonym, na Hełmie między dwoma rogami Bawolemi Krzyż kościelny. Herb ten nadany ma być Roku 1243. a że wziął żonę z Domu Skarbkow, Herb Abdank do krzyża przydano.

Dęborog herb. Na Tarczy Pień dębowy, z którego wierzchołku ocięcia dwa Jelenie rogi wyroſły, w Polu niebieſkim w Hełmie pięć pior Struſich. Zygmunt Auguſt Łowczemu go ſwemu nadał.

Dederkało herb. Jeſt niby na kamieniu czworograniaſtym Litera, którą zowiemy Ypſylon, poſtawiona; w iakim Polu, kiedy, i od kogo ten Herb nadany, nikt nie niewzmiankuie, prócz Metryki Wołyńſkiey pod Rokiem 1528. która imiennikow tego Herbu wſpomina.

Denis herb. W Polu błękitnym nad Gwiazdą o ſześciu rogach, Krzyż złamany z między rogow wychodzi, w Hełmie pięć pior Struſich. Od kogo nadany, i komu, niewiedzieć.

Deſier herb. Tarcza podzielona wſzerz przez balk żołty, albo złoty, na gòrnym piętrze ſą dwie gwiazdy złote, każda o rogach ſześć; Pole błękitne, pod balkiem, Pole czerwone, w którym Kotwica ſrebrna poprzek leży, kołko od Kotwicy na lewey ręce, nad Hełmem trzy piora Struſie. Deſierowi Oberſzt-Lieutnantowi, za obronę Międzyboża od Haydamakow, nadany Roku 1726.

Dobenek herb. W modrym na Tarczy Polu, kapeluſz Kardynalſki czerwony z kutaſami pozakręcywanemi, iak zwyczay, i na Hełmie takiż kapeluſz, na nim kita czarna. Dobenkom nadany ten Herb w Pruſiech, i był iuż znany Roku 1410.

Dołęga herb. W Polu Tarczy błękitnym poſtawiona iak brama Podkowa ſrebrna, na którey barku Krzyż złoty, a przez ſpodek podkowy Strzała idzie cała żelezcem na doł, w Hełmie ſkrzydło Sępie, od prawey na lewą ſtronę Strzałą przeſtrzelone. Od Krzywouſta Dołędze nadany.

Doliwa herb. W Polu błękitnym na wſtędze ſzerokiey białey, z prawey ſtrony od dołu ku lewey w górę idącey trzy Róże pełne, w równey od ſiebie odległości ułożone, na Hełmie między dwoma Trąbami trzy Róże wproſt iedna nad drugą. Za Leſzka Czarnego ten Herb w Polſzcze nabyty, choć baią wielu inaczey.

Dołſzkiewicz herb. Na Tarczy dwie Szable krzywawe na krzyż ułożone, końcami do góry, u iedney Szabli z lewey ſtrony, modelem Polſkim krzyż, z prawey ſtrony ordynka, na prawym boku między Szablami Gwiazda, na lewym Mieſiąc niepełny, rogami na dwor obrocony, w gòrze między Szablami Krzyż. Urodził ſię ten Herb w Polſzcze, Roku 1661. przy Nobilitacyi Alexandra Dołſzkiewicza iemu nadany.

Domaradzki, albo Mieſiąc zataiony herb. Na śrzodku Tarczy Podkowa końſka ocelami do góry obrocona proſto, w śrzodku Podkowy Mieſiąc do góry rogami, mało co ſię nieopiera na dole barkiem podkowy, w Hełmie puſtki. Domaradzkim nadany, lecz kiedy, pewności nie maſz.

a Donau herb. W Polu modrym ſą dwa Jelenie rogi białe do gòry proſto końcami, u dołu na krzyż złożone, na Hełmie między takiemiż rogami Panna ſtoi w Koronie, z lewego boku ſuknia na niey modra, z prawego biała, trzyma ſię rękami rogow. W Pruſiech nabyty.

Donhoff herb. W Polu białym Dzika głowa ogromna z pyſkiem otwartym i kłami, uſzy ma do góry, w prawą ſtronę pyſkiem obròcona, w Koronie pół Dzika widać po obu ſtronach, koło uſzu włoczniami do góry od dołu przebitego. Inſi piſzą, że w złotym Polu, iedni mówią, że z Hiſzpanii, drudzy, że z Czech. Jak do Polſki wnieſiony, naznaczaią Rok 1563. niektórzy, inſi wyżſze lata.

Doręgowſki herb. W czerwonym Polu dwie Trąby myśliwe na krzyż związane, muſztukami ſię na dole ściśle do ſiebie ſchodzące, w Hełmie Trąba takaż iedna barkiem o koronę oparta, wylotem głoſu ku prawey ſtronie. W Kaſzubach, iak nabyty, naznaczaią Rok 1625.

Drangwitz herb. Dwa Strzemiona Raytarſkie podle ſiebie, w czerwonym Polu, nad Hełmem Pawi ogon. Od Krzyżakow ieſzcze wziął ſwoy początek.

Drobyſz herb. Jeſt litera mała zwyczayna h, przez wierzch iey Strzała w prawą Tarczy żelezcem przechodzi, dwie Gwiazdy koło niey, iedna na prawym boku Tarczy w górze, równo z żelezcem Tarczy, druga na lewym boku na dole; nad Hełmem trzy piora Struſie. Ziawił ſię ten Herb około R. 1632.

Drogomir herb. W Polu czerwonym trzy nogi zbroyne z oſtrogami, do ſiebie wſzyſtkie trzy ſpoione, na Hełmie trzy piora Struſie. Jedni ſądzą, że w Polſzcze nabyty, drudzy, że z Niemiec przybył około Roku 1386.

Drogoſław herb. W Polu czerwonym pòł Pierścienia ſrebrnego do góry barkiem ſtoiącego, na nim Strzała ſtoi do góry żelezcem wproſt wyrychtowana. Drudzy mòwią, że Pole błękitne; na Hełmie pięć pior Struſich. Z Szląſka do Polſki przynieſiony Roku 1333.

Druck herb. Są cztery Xiężyce iak na Nowiu, dwa z iedney ſtrony ieden nad drugim, rogami ſię mało co niełączące, z drugiey ſtrony drugie dwa, tymże kſztałtem, między niemi Krzyż, a iabym ſądził, że Kordelas ſzeroki, krotki, od góry krzyż, a na doł oſtrzem idący, w Hełmie Mitra, nad Mitrą pięć Struſich pior. Od Xiążąt Ruſkich używany za czaſow dawnych.

Drużyna herb. Jeden, co Szreniawa.

Drya herb. W czerwonym Polu powinny być między dwoma liniami które od prawego boku Tarczy na lewy ukoſem idą trzy kamienie żółte, na Hełmie trzy piora Struſie. Początek mu Okolſki i Paprocki oznacza, że z Burgundyi, za czaſow Bolesława Krzywouſtego, Mutyna go do Polski przynioſł, ale o Mutynie będzie niżey.

Drzewica herb. W Polu błękitnym Mieſiąc żółty, rogami obiema do góry obrócony, Gwiazda iedna pod Xiężycem, druga nad Xiężycem, w Hełmie pięć pior Struſich, drudzy mówią, że tylko trzy. Za Leſzka Czarnego Prokopowi z Drzewicy tenże go Leſzek nadał.

Dulicz herb. Pół Pierścienia na Tarczy barkiem do góry obrócone, na tym barku ſtoi litera wielka T. iak ſię zwykła drukować, w Hełmie pior pięć Struſich. Duliczowie ci mieli być Ruſini, czyli z Grecyi, którym ten Herb nadano, kiedy? żaden nic nie piſze.

Działoſza herb. W Polu czerwonym ſzary Róg Jeleni końcem proſto do góry ſtoiący, po prawey ſtronie Tarczy, po lewey zaś ſkrzydło Sępie ſzare także proſto do góry wyciągnione, barkiem w prawą Tarczy obrócone, na Hełmie trzy piora Struſie. Za Bolesława Krzywouſtego nabyty.

Dzwonki herb. Niewiedzieć czyi Herb, widziany od Nieſieckiego. Trzy takie dzwonki, iakie do nóg Jaſtrzębiom wieſzaią.

Dziuli herb. Trzy Węże ieden nad drugim kręcące ſię, głowami w prawą Tarczy obrocone. Dziuli go na Seymie otrzymał Roku 1676.

Eilemberg herb. Tarcza na dwie części podzielona, w wyżſzey części Lew, po ſzyię mu głowę widać, na którey korona, obrócony pyſkiem w prawą, od obydwoch łap przednich pazury tylko widać, i mało co łap, ogon z kutaſem, na krzyże zadarty, na dolney części tarczy w górze dwie gwiazdy, niżey pod temi iedna gwiazda; w Hełmie Lew w Koronie, w prawą obrócony iuż z całemi łapami przedniemi, i dwoie ſkrzydeł, iakoby miał lecić ten Lew. Za Krzyżakow ten Herb nabyty.

Elſnic herb. Pole cieliſte, na tym belka czerwona na ukos, a na belce trzy kule białe, od prawey ku lewey ſtronie na doł, belka nachylona na ukos przez Tarczę; na Hełmie dwa ſkrzydła czarne roztrzepieżone, na nich belki na ukos, i na każdey po trzy kule; Belki czerwone, kule białe. Kwitnął Dom tych w Pruſiech, iako wzmiankuie Manuſkrypt Familii Pruſkich pod Rokiem 1609.

Elzanowſki herb. Na Tarczy oſoba Białogłowy po pierſi, ale nos ma Sępi, albo Orli duży, włoſy na tył zacześane, nic nieſplecione, głatko leżą roſpuſzczone do paſa; w Hełmie dwie Trąby myśliwſkie, ſuknia na ciele tey oſoby, nic nie piſzą iakiego koloru, i w iakim Polu. Dom Starożytny Elzanowſkich w Ziemi Chełmińſkiey.

Emberg herb. Liſzka w prawą Tarczy bieży z ogonem podnieſionym do góry trochę, chuſtą białą przepaſana, w Polu błękitnym; na Hełmie dwa Jabłka, a między niemi iedno pioro kogucie. Z Szląſka ten Herb wynieſiony.

Engelke herb. Tarcza Herbu na dwie części przedzielona, z których na wyżſzey Jaſtrząb ſtoi czarny w prawą obrócony, w dziobie Pierścień złoty trzyma, w ſpodniey zaś części, ſą trzy Pierścienie złote z ſobą wzaiemnie powiązane; na Hełmie Jaſtrząb z Pierścieniem złotym między dwoma rogowemi Trąbami, żółtym i czarnym ſzachowanemi; w Roku 1405. do Polſki wnieſiony.

Epinger herb. Na Tarczy druga mała Tarcza, w śrzodku której Krzyż Kawalerſki, z obu ſtron Tarczy po iedney Alabardzie proſto do góry, żelezcem oſtrza na dwor, od kołka albo Tarczy odwrócona; na Hełmie bez korony Tarcza takaż okrągła, Krzyżyk i Alabardy, iak ſam Herb. Dom w Pruſiech od Roku 1466. kwitnący.

Eſtken herb. W modrym Polu złota Gwiazda, pod Gwiazdą czerwona Strefa, pod tą biała, pod białą znowu czerwona; na Hełmie bez korony Gwiazda złota między dwoma Trąbami ſzachowanemi. W Xięſtwie Litewſkim ten Herb ſię ziawił i Herbowni.

Falkenhan herb. Pole linią przedzielone, którego połowa czerwonego, połowa białego. Wieniec zielony z róż upleciony w śrzodku Tarczy, pod nim Xiężyc niepełny do góry rogami; nad Wieńcem cztery gwiazdy, cztery drugich gwiazd obok Wieńca iak ſię kończy, podobno (mówią Autorowie) Herbownych tego iuż Kleynotu nie maſz.

Farensbach herb. Na Tarczy ſą dwa wierzchołki dwoch murow, ieden nad drugim; nad Hełmem pół-człowieka twarzą w prawą Tarczy obróconego, twarz męſka, pełna, wąs dziendzierzyſty duży, w Delii z guzami, w kołpaku kończyſtym, u którego na końcu kutas, ręce ma w tył założone, koło tey oſoby ſkrzydła duże rozpoſtarte, barkami do oſoby obrócone. Z Moſkwy do Polſki, niektórzy dorozumiewaią ſię, że wſzedł Roku 1589.

Ferber herb. Na Tarczy trzy głowy czarne ucięte wieprzow dzikich, dwie na wierzchu, a iedna pod niemi, do prawey ſtrony pyſkami obrócone, kły widać. Na Hełmie Pawi ogon i głowa takaż wieprzowa, a koło ogona rozpoſtarte ſkrzydła żółte duże barkami do ogona obrócone. W Pruſiech oddawna ten Dom i Herb gnieździ ſię.

Fleming herb. Wilk w Koronie w prawą obrocony.

Gabelentz herb. Na Tarczy troie wideł, od dołu Tarczy w kupę zebrane, daley ſię tak rozchodzą, ze dwoyga wideł ſamych nic nie widać, tylko trzonki, a śrzednie o trzech zębach widać żelazne, proſto w górę ſtoiące, w Hełmie bez korony, ſkrzydła rozpoſtarte do góry barkami, do ſiebie ſtoiące. W Malborſkim ſtarożytney Familii ludzie.

Garczyńſki herb. Na Tarczy Strzała proſto do góry żeleżcem, nad nią Xiężyc iak na nowiu, na doł rogami, tak obwiſły, że niby wierzch Strzały opaſuie. Koło Xiężyca, i z tey i z drugiey ſtrony po iedney gwiaździe, nad Hełmem cztery piora Struſie. Nazywaią Garczyńſcy ten Herb Cholewą, ale patrz wyżey pod literą C, iak ieſt różny, w iakim Polu, od kogo nadany, nic nie maſz w Autorach.

Gierſztorf Herb. Na Tarczy trzy Pola różne, czerwone i białe, z których dwa ſpodem linią przedzielone, iedno Pole nad obiema wciąż; Na Hełmie czerwony kołpaczek, Ryſie u niego wyłogi, czyli opuſzka, na nim ſześć pior Struſich u wierzchu. Labry na lewey ſtronie czarne i białe, na prawey ſrebrne. Dom dawny, bo przodek Nobilitowany R. 919. od Xiążęcia Burgundzkiego Rudolfa.

Gieſchaw herb. Tarcza na czworo podzielona, na dole od prawey ſtrony w przedziale, ręka mało co nie po łokcie zakaſana, miecz trzyma iakby do cięcia kogo, obrocona ku lewey ſtronie, na krzyż *ex oppoſito* w przedziele gòrnym, takaż ręka na przeciwko tey z pałaſzem. W lewym przedziele u dołu, Zoraw na iedney nodze ſtoi, w drugiey podnieſioney kamień trzyma, na krzyż *ex oppoſito* w przedziele górnym takiż Zuraw, obydwa Zorawie do lotu podnieſione maią ſkrzydła; w Hełmie ſtoi duży kufel, od dołu wężſzy, ku górze ſzerſzy, z którego Zorawią tylko ſzyię z głową widać, u dołu kufla ſkrzydła duże dwa rozciągnione, barkami do kufla obrocone; w iakim Polu, nie nie maſz. Od Zygmunta Auguſta Roku 1555. Geſchawom nadany.

Gieralt herb. Ma być krzyż biały, rozdarty róg każdy maiąc, w Polu czerwonym, a na każdym rogu Krzyża Jabłko; w Hełmie Cietrzew z ſkrzydłami do lotu rozpoſtartemi. Nabyty za Mieczyſława Króla.

Gieyſz herb. Tarcza pozdłuż linią przedzielona, po lewey ſtronie krzyż, ale nie cały, bo mu prawego barku nieſtaie, po prawey, ſkrzydło do góry rozciągnione, barkiem do krzyża; trzy piora w Hełmie Struſie, Pole czerwone. Grzegorz Giedygold, Staroſta Podolſki tego Herbu, był na Concilium Konſtan. 1416. Roku.

Ginwit herb. W Polu czerwonym pień złoty ſtoiący i ocięty, na nim ſzary Jaſtrząb, w Hełmie trzy piora Struſie. W Xięſtwie Litewſkim ten Herb nabyty.

Gieyſztor herb. W Polu czerwonym Strzała rozdarta do końca, którey części na krzyż powinny być ułożone, a przy każdey części końcu po iedney gwiaździe, na Hełmie trzy piora Struſie. W Xięſtwie Litewſkim nabyty.

Giſſa herb. Trzy Rzeki poprzek Tarczy idą, wſzyſtkie równe, od ſiebie odległe, iedna módra, druga biała, trzecia znowu modra; na naywyżſzey Lew czerwony niby wyſkakuiący w lewą Tarczy, w Polu białym, ogon zadarty, pyſk otwarty, ięzyk wywieſzony maiąc, w Hełmie takiż Lew, lecz na czterech nogach rowno ſtoiący. W Pruſiech nabyty.

Giſſa herb 2do. Mur we dwa rzędy, na nim trzy blanki, nad nim trzy gwiazdy, z których dwie trochę niżey, trzecia w śrzodku nich trochę wyżey ułożone; w Hełmie nic. Około Roku 1689. Giſſowie ſię niektórzy nim pieczętowali.

Glaſenap herb. Na Tarczy Inſtrument Matematyczny i Architektoniczny, tryanguł zwyczayny, na którym na trzech piramidach kończatych, trzy głowy ludzkie utkwione, po bokach, i ztąd i z owąd, cztery piora Struſie, w tymże Inſtrumencie utkwione, niżey zaś po prawey ſtronie, głowa ludzka z ſzyią, z

włoſami, obrócona w lewą Tarczy, nad tym Korona. Powiadaią, że z ſzedł ten Dom.

Glaubicz Herb. W polu błękitnym Ryba żółta do Karaſia podobna, płynąca w lewą Tarczy. Na Hełmie pięć piór Struſich. Paprocki twierdzi: że przed Narodzeniem ieſzcze Chryſtuſa był w używaniu, i z Niemiec do Polſki zawitał.

Glauznaff herb. Ma być Mur we trzy rzędy, na wierzchu iego, blanki o trzech oknach, we śrzodku ręka zbroyna, z Niemieckim mieczem. W Hełmie rogi bawole. Zkąd, kiedy, i komu nadany, pewności nie maſz.

Glińſki herb. Maią być dwa ſłupy czworograniaſte, nakſztałt wrot ſzerſzych poſtawione, i na wierzchu takieyże grubosci drzewem związane, przy ziemi na obie ſtrony ſzerſze i zacięte od pola, przez śrzodek tey bramy, Krzyż podługowaty do góry nogami powieſzony, tak, że ſię ziemi tyka, a dłużſzy koniec krzyża rozdarty na dwoie, coś nad wrota wyżſzy, w polu czerwonym, w Hełmie pięć piór Struſich, w Litwie kwitnoł Dom przed rokiem 1505.

Głowa Bawola herb. Czarna bawola głowa z rogami, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie, zkąd ſię wzioł, żaden Autor niewie, i kiedy?

Głowa trupia herb. Głowa trupia ſzablą z wierzchu cięta, w proſt idzie ſzabla, od lewego boku Tarczy, z rękoieścią złotą. W polu niebieſkim, w Hełmie nic, w Polſzcze nabyty.

Glower herb. Na czarnym polu, Kozieł, czyli Krokiew biała, końcem do góry, po nim, gdzie niegdzie kłoſki czarne od zboża, wydaią ſię. Dwa Xiężyce nie pełne białe, dobrze krzywe, przy końcu Kozła, po obydwu ſtronach, trzeci Xiężyc na dole w śrzodku Kozła. Na Hełmie takiż Xiężyc, na którym ſtoi Kogut czerwony, w prawą obrócony. Z Anglii do Polſki przynieſiony. Głowerów Indygenatem utſzczono roku 1726.

Godziemba herb. W polu czerwonym Soſna o trzech wierzchach zielonych, z których ieden we śrzodku, dwa po bokach, pod temi z obuſtron, drzewa dwa z gałęzi obcięte, w Hełmie Mąż zbroyny, w prawey ręce takoż Soſna, lewą za Szablę ſię trzyma ręką. Godziemba Junak otrzymał roku 1094 w Morawie dobrze ſię popiſawſzy.

Gołębiowſki herb. Mur na Tarczy na nim cztery piramidaſte wieżyczki. Na Hełmie trzy pióra Struſie. Na Pomorſkiey dawno ſię nim ſzczycili Herbowni.

Gołocki herb. Dwa Miecze na Tarczy z ukoſa na krzyż złożone rękoiściami do góry, na doł oſtrzem. Na Hełmie kołpak wywiiany, pióra dwa, iedno z iednego, drugie z drugiego boku zatknięte przepiorcze. W Pruſiech go Familie na Chełmińſkiey używaią.

Goſzyńſki herb. W modrym polu trzy oſzczepy o iednym ſpiſie, czyli toporzyſku do góry oſtrzem obrócone. Na Hełmie ręka zbroyna z palcami w pięść złożonemi. W Pruſiech nabyty od tegoż Herbu Imiennikow.

Gozdawa herb. W polu czerwonym dwie Lilie, iedna do góry, druga na doł tak z ſobą korzeniami ſpoione, że ſą iak iedna Lilia, związka przez nich żółta. Na Hełmie pięć piór Pawich, i takaż Lilia na nich. Lubo niektórzy mòwią, że z cudzych kraiow ten Herb do Polſki przynieſiony, ale więcey dowodow ieſt, że w Polſzcze za rycerſkie dzieła nabyty, i już był znany roku 1140.

Grabie herb. Są grabie białe, do góry poſtawione i utkwione na wzgorku zielonym o ſiedmiu zębach. W polu żółtym, w Hełmie pięć piór Struſich, z Czech do Polſki przynieſiony za Wacława Króla ieſzcze.

Greben herb. W białym polu, Tarcza w pozdłuż podzielona na dwje części, na prawey ſtronie Orla noga od uda z kolanem nagiętym na doł pazurami w prawą Tarczy obròcona czerwona. Na lewey ſtronie oſzczep myśliwy, proſto oſtrzem do góry. Na Hełmie bez korony kapeluſz Kardynalſki z kutaſami połowicą biały, połowicą czerwony, za kapeluszem cztery piòra Struſie ſzare. W Pruſiech około roku 1609. dobrze znany.

Gretz herb. Tarcza na dwoie przedzielona poprzek, to podzielenie znowu proſtą linią pozdłuż przedzielone; w lewym przedziale trzy rzeki, iedna od drugiey opodal, w prawym podziale ieſt liſztwa na ukos od lewey ſtrony na doł, w niey trzy kołki z przywiękſzemi głowkami toczone, w podziale górnym, dwie ſzyie Sępow z głowami czubatemi. W Hełmie dwa rogi myśliwe, wylotami na dwor wygięte. W Pruſiech ten Herb nabyty, w iakim polu i kiedy, nie niewiadomo.

Groty herb. Mają być trzy groty ſzare, w polu żółtym podle ſiebie do góry końcami obròcone. Na Hełmie trzy piòra Struſie. Herb w Polſcze ſtarodawny Autorowie mòwią.

Gryff herb. W polu czerwonym, Gryff biały, ktòrego połowa przednia od głowy Orła z noſem zakrzywionym, z ięzykiem wywieſzonym, ze dwiema ſzponami w górę wſpiętemi, także z dwiema ſkrzydłami do lotu wznieſionemi pokazuie. Druga połowa Lwa z łapami, na których ſtoi, z ogonem w górę zadartym, nogi przednie i nos żòłty, w lewę Tarczy obròcony przodem. Nad koroną pòł Orła, z trąbą, bez ſzpony, Leſzek (powiadaią niektórzy Autorowie trzeci, Monarcha Polſki) ſynom ten Herb ſwoim nadał.

Gryzima herb. W czerwonym polu, trzy Liſzki białe, wraz iedna podle drugiey idące. Na Hełmie trzy pióra Struſie, w lewą ſtronę Tarczy idą. Z Niemiec do Polſki przynieſiony.

Grzybowſki herb. Na Tarczy Krzyż, na każdym rogu Krzyża, powinna być Gwiazda o ſześciu rogach, nad krzyżem i nad gwiazdą Xiężyc, iak na Nowiu, do góry rogami obròcony. Drudzy Herbowni Krzyż iak literę X, ułożoną maią, z tym wſzyſtkim w iakim polu, nie wiedzieć. Ci Grzybowſcy z Bełzewie z Sląſka do Polſki ten Herb przynieśli z ſobą.

Grzymała herb. Jedni używaią trzy Wieże, z otwartą bramą, z podwiedzioną kratą, bez Rycerza w bramie. Na Hełmie także trzy Wieże i pięć piòr

Struſich, nad niemi Wieże w cegłę czerwoną, pole Tarczy żòłte. W Hełmie dwie Wieże poboczne nachylone. Inni w bramie, Męża z pałaſzem zbroynego, w Szyſzaku używaią, Miecz w prawey być powinien ręce. Inſi tylko mur maią w ſześć rębow, na którym trzy równe ſtoią baſzty, bramy, ani żołnierza nie maſz. Inſi tylko ſamego muru zażywaią, wierzchem zębatego, o trzech zębach. Na Hełmie Orle ſkrzydło barkiem w prawą Tarczy obrècone, które ſtrzała przeſzywa w lewą Tarczy poprzek. Inſi nad Hełmem kładną proporce, nazywaią ten Herb Odwagą. Z Niemiec ten Herb do Polſki wſzedł roku 1129.

Guczy herb, albo *Zytynian.* Linią ſzeroką Tarcza przedzielona na ukos, od prawego boku Tarczy z gòry, ku lewey ſtronie na doł, po obóch ſtronach tey linii, po róży dużey czerwoney. Na Hełmie trzy piòra Struſie. W iakim polu nie piſzą, do Polſki przynieſiony z Etruryi, roku nie wyrażaią.

Gulcz herb. Powinien być na Tarczy Tryanguł złoty, do góry końcem iak kozły, co ich ſtawiaią na budynkach. W polu niebieſkim, trzeciey linii u tego Tryangułu nie maſz. Po bokach Tryangułu z obu-ſtron, Lilie Francuzkie, i iedna w śrzodku onego. Na Hełmie Panna z uciętemi po łokcie rękami, z włoſami rozczochranemi, na głowie ma trzy wrzeciona z przędzą, Tarczę Herbu całą, dway Mężowie zbroyni trzymać powinni, z kopiami w ręku. Golcz go do Polſki przynioſł roku 1300.

Gundenbalk von Holt herb. Tarcza na czworo podzielona, w iednym zakącie po lewey od dołu ſtrony, trzy Palmowe drzewa, i na krzyż u gòry, takież trzy po prawey ſtronie. Lew biegący, w prawey łapię ma miecz, iakoby do cięcia podnieſiony, i na krzyż u góry, drugi Lew z mieczem, dolny Lew głową w prawą ſtrony obrócony, górny w lewą. Gdzie linie w śrzodku ſię ſchodzą, Tarcza mała, na którey trzy paſy w ſzerz. Na Hełmie Lew także, w prawą Tarczy z mieczem bieży. Za Władyſława IV. Króla Polſkiego, do Polſki z tym Herbem ci Ichmość weſzli.

Guldenſztern herb. W śrzodku Tarczy, powinna być Gwiazda ſama iedna złota o ſiedmiu rogach, w Hełmie z korony dwie ręce widać zbroynę, łokciami na dwor obróeone, w palcach wieniec iakiś trzymaiące, koło którego ſiedm Pawich piòr, ale im tylko wierſzchołki widać. Na Seymie *Coronationis* roku 1633. Z Szwecyi do Polſki i z Danii zawitał.

Gwagnin herb. Na cztery części Tarcza podzielona, na prawey wyżſzey części, Orzeł o dwóch głowach z rozpoſtartemi ſkrzydłami i pyſkiem otworzonym, w koronie. Na lewey wyżſzey ſtronie Orzeł Polſki, na nim litery S. i R. z ſobą w cyfrę związane, głowa w prawą Tarczy ſkręcona w koronie, pod temi ieſt linia poprzek Tarczy proſto wyciągniona, druga niżey pod nią, ale na ukos trochę, z góry od prawego boku na lewy, między temi, Jeż w prawą ſię czołga. Na Hełmie dwie korony, iedna po prawym boku, z którey pół Satyra koſmatego wychodzi, pas na nim, głowa niſko ſtrzyżona, w lewą Tarczy patrzy, w ręku ma pałkę. Druga na lewym boku, z tey pół

Gryffa widzieć w prawą Tarczy patrzącego, w obydwu nogach miecz iak do cięcia.

Gwiazdy herb. Trzy Gwiazdy w polu błękitnym, w Hełmie cztery pióra Struſie. Ziawił ſię ten Herb około roku 1352.

Haubicki herb. W modrym polu na Tarczy Jaſtrząb lecący, w ſponach gołębia złapanego trzyma. Na Hełmie Pawi ogon. Płacheccy i Petowie pieczętuią ſię nim, lecz kiedy w Polſzcze i od kogo nabyty, żaden nie piſze.

*Heidenſztein herb.** W czarnym polu Tareza na dwoie podzielona od dołu do góry, na iedney ſtronie Łabędzie ſkrzydło z prawey ſtrony rozpoſtarte, barkiem ku śrzodkowi Tarczy; na drugiey ſtronie trzy Piramidy, w Hełmie dwa pióra Struſie białe, a trzecie w śrzodku czarne. Za Zygmuntz III. Króla, z z Brandeburgii do Polſki przywędrował.

Helt herb. W Polſzcze ſię urodził ten Herb, i dawno, zkąd ſię i Starzą nazywa. Niektórzy świadczą, że z Niemiec przynieſiony. Czarne pole, na nim biała ſtrefa, na tey czerwona ſtrzała ſkoſiſto ku lewey ſtronie żelezcem idąca; w Hełmie iedni zażywaią Ogarowey głowy, przez ucho ſtrzałą przeſzytey, drudzy pół charta w obrozy wſpiętego, w polu błękitnym. Na Podolu był Helt, leży w Latyczowie, Córka iego była za Koniecpolſkim Kaſztelanem Roſpirſkim.

Hełm herb. Szyſzak Huſarſki cały, na którym dwa rogi wołowe widać, i ogon wołowy, ale gdzie przypięty nie piſzą. W Hełmie trzy pióra Struſie, pole czerwone. Nabyty przez Maſztalerza iednego, za Boleſława Krzywouſta.

Herburt herb. Są w Tryanguł, trzy Miecze na Tarczy ułożone, końcami Jabłko zielone przeſzywaiące. Pole Tarczy czerwone, Miecze ſrebrne. Trzy pióra Struſie na Hełmie. Z Morawy z Herburtami przyſzedł do Polſki około roku 1278.

Hilzen herb. Jeſt Belka czerwona, na którey trzy liście Laurowe w polu białym. Z Imperium do Litwy weſzli.

Hippocentaurus herb. Na Tarczy, ma być pół Człowieka nagiego od głowy do paſa; od paſa koń, zamiaſt ogona wąż, głowę podnieſioną ma ku owemu Człowiekowi. Lecz i Człowiek obrócony, albo nakręcony do węża, z łuku naciągnionego obyma rękami ſtrzela ſtrzałą w pyſk wężowi, iednak ieſzcze z łuku ſtrzała nie wypuſzczona, w Hełmie trzy pióra Struſie, w iakim polu nic nie maſz. Z Włoch do Polſki przynieſiony.

Hołobok herb. Na Tarczy pół Łoſoſia przeciętego, do góry pyſkiem, w polu czerwonym. W Hełmie takoż, tylko koło niego rogi być powinny, albo trąby na dwor wylotem głoſu nakrzywione. Roku 1109. od Boleſława Krzywouſta nadany.

Hołowinſki herb. Na Tarczy, Krzyż żółty na dwóch rogach zielonych ſtoiący, ale te u góry tak ułożone, iak Herb Odrowąż, pod krzyżem, niby do Krzyża przybity Xiężyc nie pełny, rogami do góry. Pola nie wyrażaią, w Hełmie pięć piór Struſich, dawny Herb i w Polſzcze. Nadany od Xiążąt Ruſkich, Hołowińſkim.

Hołownia herb. Litera wielka T. w czerwonym polu, w Hełmie trzy pióra Struſie, w Litwie około roku 1520. nabyty.

Hoſius herb. Tarcza na dwoie w zdłuż podzielona, na lewey ſtronie, Noga ludzka, iakoby od pół uda odcięta, kolanem do śrzodka Tarczy obrócona. Po lewey ſtronie ſześć bułek chleba porządnie ułożone, w Hełmie trzy Pióra Struſie. Kardynał Hoſius z Włoch go do Polſki przynioſł.

Hrebnicki herb, albo *Nalewka.* Nalewka na Tarczy być powinna biała, w czerwonym polu. W Hełmie trzy Pióra Struſie. Niewiadomo kiedy, gdzie i od kogo nabyty, dopieroż nadany.

Hutor herb. Kotwicą go zowią, która powinna być w czerwonym polu, na Hełmie trzy Pióra Struſie. Metryka Wołyńſka wſpomina go pod rokiem 1528.

Jacyna herb. Na Tarczy, w polu czerwonym, Podkowa być powinna barkiem do góry obrócona, w którey śrzodku po lewey ſtronie półtora Krzyża; po prawey, równey wielkości z Krzyżem ſtrzała, żelezcem do góry obrócona. W Polſzcze nabyty, lecz kiedy niewiedzieć.

Janina herb. Ma być brunatna Tarcza w polu czerwonym. Na Hełmie Pawie pióra. Nadany od Boleſława Chrabrego roku 1000.

Jaſienczyk herb. W polu błękitnym Klucz złoty, zębami w prawą ſtronę do góry ſtoiący. Na Hełmie pięć piór Struſich, nadany od Kazimierza Króla. Niektórzy Klucz zębaty na obie ſtrony noſzą, w polu czerwonym. Inſi na Kluczu ſerce ſtrzałą przeſzyte noſzą.

Jaſieniecki herb. Kotwica na obie ſtrony haki maiąca zakrzywione, na wierzchu zamiaſt kołka litera T. w polu czerwonym. Na Hełmie pięć piór Struſich. Inſi Jaſienieccy pieczętuią ſię, na Tarczy w górze Mieſiąc nie pełny, w nim Gwiazda ſześcio-rogata, pod ſpodem ſtrzał kilka różnie połamanych, w Hełmie trzy pióra Struſie. Nie piſzą kiedy nabyty w Litwie.

Jaſtrzębiec herb. W polu błękitnym, Podkowa złota, barkiem na doł, w niey śrzodku Krzyż. Na Hełmie, nad koroną Jaſtrząb wznieſione ſkrzydła do lotu maiący, w prawą ſtronę obrócony, na nogach dwie pęciny, w ſzponie prawey takąż podkowę trzymać powinien z krzyżem. Dawny Herb w Polſzcze Boleſław Chrabry, roku 950. Krzyż dodał.

Jeleń herb. Ale to iedno, co Brochwicz *1mo, 2do, 3tio*, i *4to*, tych obacz.

Jelita herb. Powinny być trzy Kopie złote ułożone nakſztałt Gwiazdy, w polu czerwonym, dwie poboczne na ukos końcami do góry, śrzednia końcem na doł w Hełmie z korony puł kozła wyſkakuiącego, ten i brodaty i rogaty, w prawą obrócony. Początek mu naznaczaią roku 1331. w Polſzcze.

Jełowicki herb. Jeſt Brama obozowa w polu czerwonym, to ieſt: od wrot o drżwi, na śrzodku na barku u góry Krzyż, w polu czerwonym, w Hełmie pięć piór Struſich. Za Zygmunta ma być nabyty, lecz go w Wołyńſkiey

Metryce w roku 1528. wſpominaią. Niektórzy Herbowni Krzyż rozdarty na górze kładną.

Jeż herb. W polu czerwonym, Jeż w kłębek zwiniony, głowę mu przecież przy ziemi widać, w lewą obrócony, na zieloney trawie bez Hełmu. Liſowſcy ſię nim pieczętuią. Od kogo wzieli, nikt nie piſze.

Jezierza herb. W polu czerwonym Krzyż Kawalerſki, na nim Jaſtrząb w pyſku pierścień trzyma, głową obrócony w prawą Tarczy. Na Hełmie trzy piòra Struſie. Z Francyi do Polſki przynieſiony roku 970.

Ilgowſki herb. Abdank na dole, na którego śrzodku ſtoi ſtrzała, żeleżcem do gòry. Na jey śrzodek pierścień nawleczony. Na Hełmie trzy piòra Struſie, Abdank biały, pierścień czerwony. Od Abdankow wyſzedł, około roku 1320.

Ines herb. Xiężyc i trzy Gwiazdy.

Iſiora herb. Tarcza wzdłuż przedzielona, po lewey ſtronie Tarczy Krzyż, nad nim Gwiazda o ſześciu graniach, po prawey ſtronie Sępie ſkrzydło do gòry rozciągnione. Nad Hełmem i koroną takież ſkrzydło. W Xięſtwie Litewſkim nabyty, o polu, w iakim, wzmianki nie maſz.

Juńczyk herb. Dwa Haki żelazne nakſztałt Kotwicy rozdzielone, od nich na linii idącey proſto do góry, ſą dwa Krzyże równe. Drudzy go noſzą, o iednym Krzyżu, i nazywa ſię Junczyk *2do.* Kolor biały, ich pole czerwone, w Smoleńſkim nabyty, dawny Herb.

Junoſza herb. Baran biały, w polu czerwonym, w prawą Tarczy obròcony, na zieloney murawie ſtoiący we krwie po boki zbroczony, rogaty. Na Hełmie pięć piór Struſich. Inni używaią z puł Baranem z korony wyſkakuiącym. Inſi z Chorągiewką Barana zażywaią, koło boku Kielich Kościelny, w który z boku Barana, krew ſię toczy. Z Niemiec do Polſki przynieſiony. Lepiey mówi Długoſz, że w Polſzcze nabyty koło roku 1253, a ia mòwię, że z Włoch.

Juracha herb. Jedno co i Kotwica, w polu czerwonym, nad którą Krzyż, w Hełmie trzy piòra Struſie. Nabyty w Litwie 1430.

Iwanicki herb, albo *Pełnia.* Xiężyc w Pełni w polu czerwonym, nad nim Krzyż troiaki, albo (iak mówią) Ruſki, w Hełmie trzy pióra Struſie, około których, po bokach Ordynki nakrzywione końcami do góry, oſtrzem ku piorom. Bogdan od Xiążęcia Lubarta na Wołyniu pierwſzy nim nadany 1341.

Iwiczyk. Jeſt Herb, ale iaki iego kſztałt, żaden a żaden Autor nie piſze. Herbowni iego ſą.

Kalinowa herb, Strzała biała rozdarta u ſpodu, w polu czerwonym, żeleżce złote, przy końcach zakrzywionych nieco, gdzie rozdarta, Gwiazdy koloru złotego, w Hełmie trzy piòra Struſie, poprzek takoż ſtrzałą ze wſzyſtkim przeſzyte od lewey ſtrony ku prawey. W Sląſku pod czas woyny z Gotami, od iednego Polaka nabyty. Inni mòwią, że w Czechach Kalinowſcy od tych wyſzli. Dawna Familia.

Kałuſzowſki herb. Dwie Szable krzywe rękoiściami do góry, oſtrzem do ſiebie, w pòł z ſobą niby związane. Szabel kolor żelazny, w polu czerwonym. Na Hełmie pięć piòr Struſich, Szabla na nich ukoſem, do góry oſtrzem leży i końcem. Od Xiążąt Ruſkich nadany, świadczy Metryka Wołyńſka.

Kampenhauſen herb. O trzech baſztach równych ſobie, mur powinien być w Hełmie, i w iakim polu, nie maſz nic, w Pruſiech ci Herbowni kwitną.

Kantakuzen herb. Orzeł o dwu głowach, ſkrzydła rozciągnione maiący, iakoby do nieba wylatuiący proſto, na każdey głowie dwoiſta Korona, Z Grecyi z Kantakuzynami do Polſki przyſzedł.

Kara herb. Jedno co *Axak.*

Karęga herb. Dwa pola białe, dwa ſzare, nakſztałt Warcabnicy. Na Hełmie trzy pióra Struſie, w Litwie od dawna Karęgowie go zażywaią.

Karp herb. Powinny być trzy Gwiazdy, w polu błękitnym, dwie na gòrze podle ſiebie, trzecia pod niemi w śrzodku, w Hełmie cztery pióra Struſie, Z Włoch do Litwy z Karpionem zanieſiony roku 1565.

Kruſzyna herb, albo *Krzyż.* Krzyż powinien być, u którego w ſpodzie Gwiazda, z Sląſka do Litwy zanieſiony.

Kierdela herb. Tarcza wzdłuż na dwie części podzielona, na prawey ſtronie Tarczy powinny być trzy Lilie, iedna nad drugą w proſt, w polu błękitnym. Na drugiey ſtronie pole czerwone pròżne, w Hełmie trzy pióra Struſie, Od Ludwika Króla nadany Kierdeiowi, piſze Długoſz.

Kietlicz herb. Trzy węzły Łańcucha Pancerzowego złotego w eſsy ułożone tak, że dwa z nich w górę, ieden w prawą Tarczy, drugi w lewą idą, trzeci od nich wiſi na doł proſto. W czerwonym polu, na Hełmie trzy pióra Struſie, z Sląſka podobniey, że do Polſki przynieſiony, łubo ròżni ròżnie o początkach iego piſzą.

Kietlicz 2do. herb. Bawoł czarny, w żółtym polu, który ſię z ſześciu pol do połowice ukazał, a iabym mówił, że od połowy z zadrabiny wygląda, tylko że pola w drabinie trzy czerwone, trzy czarne. Bawoł iakoby na zadnich nogach ſtoi, a przednie na powietrzu obwiſłe trzyma, w Hełmie Korona, na ktòrey po rogach Ròża czerwona, na drugiey ſtronie biała Ròża, po między ròże pierze kapłonie czarne; pola w tyłe Bawołu czarne i żółte, na przodku czerwone i białe. Za Kròla Zygmunta Auguſta do Polſki przywędrował.

Kieyſztucz herb.

Kiniglis herb. Obaczyſz Zaiąc Herb.

Kirkor herb. W polu czerwonym, ſą niby wrot odrźwi na niſkich ſłupach, na wierzchu litera T. tych wrot. Zkąd? kto? i kiedy? ten Herb Kierkorom nadał? nikt nie piſze, prócz Koiałowicza.

Kiſiel herb. Namiot obozowy biały otwarty powinien być, na wierzchu iego Kapa biała, pſtro białemi i czarnemi łuſkami przetykana, na gałce Krzyż złoty, pole Tarczy czerwone. Na Hełmie trzy Wieże z cegły, śrzednia tro-

ſzke wyżſza, wſzyſtkie z koronami trzy. Swietołdyczowi Hetmanowi nadany ten Herb od Włodzimierza iedynowładzcy Ruſkiego roku 1040.

Kita herb. Jedno co *Krzycki.*

Kizinek herb 1mo. Trąba myśliwſka czarna, cieńſzym końcem w lewą Tarczy być powinna obróconą na ukos, po iey grzbiecie trzy Lilie, iedna podle drugiey, iakby przyroſłe, w polu czerwonym. Nad Hełmem i Koroną, dwie Trąby krzywe, atoli proſto z korony wychodzą, na każdey boku, takież trzy Lilie, iak i na Tarczy. Ten Herb z Sląſka, za czaſow Paprockiego przynieſiony.

Kizinek herb 2do. Tarcza Herbu cała w ſzachownicę na ukos, z żółtemi i czerwonemi ſzachami. Na Hełmie w koronie ſześć piór Struſich, czerwone i żółte. Od roku 1594. w Kaſzubach ten Herb widziany, zkąd, także przywędrował.

Klamry herb. Klamry dwie na krzyż złożone być powinny, ale że inſze Herby wchodzą, o każdym z oſobna na ſwoim ſię mieyſcu piſze.

Kleinfeld herb. Tarcza wzdłuż na dwie części podzielona, po iedney części ſiedm pol, alternatą białe, z czarnemi przeplataią ſię, po drugiey tyleż. Na Hełmie dwa rogi, zkąd i komu nadany, nikt nic nie piſze. Jeſt *Kleynpolt Herb*, ale iaki, nikt gó nie opiſuie, maią go Małopolſcy używać Familianci.

Klirſki herb. Swiat być powinien, na nim Krzyż, pod którym i przez śrzodek iego ſą dwie Klamry, końcami na doł obrócone; większa z nich wyżey, mnieyſza niżey. W iakim polu, nie maſz, i od kogo nadany, tylko piſzą, że Herbowni w Kijowſkim, i w Litwie kwitneli.

Klucz herb. W Litwie Klucza białego w polu czerwonym, rozdartego zażywaią, przy którym Gwiazda złota z boku. W Hełmie trzy pióra Struſie. Czeczerſcy w Podlaſkim ſię tym pieczętuią Herbem.

Kmicic herb, albo *Radzic.* Powinna być w polu czerwonym Kotwica, uchem do góry, przy uchu po obu ſtronach Gwiazdy dwie, iedna z iedney, druga z drugiey ſtrony. W Hełmie trzy pióra Struſie. Inſi bez Gwiazd go zażywaią, iako Sztumbergowie. Z Brytanii do Polſki wnieſiony.

Kmita herb, albo *Chorągwie Kmitow.* Dwie Chorągwie złote w polu czerwonym, iedna pod drugą, nad koroną pięć piór Struſich, na piórach gwiazda, w Polſzcze nabyty, kiedy, nie piſzą.

Krut herb. Powinny być dwie Lilie podle ſiebie na dole, trzecia nad niemi, na śrzodku przedzielone wſzyſtkie trzy Lilie, linią grubą, tak, iakoby każda w komorce ſwoiey. Na Hełmie trzy Chorągwie woienne. Z Danii do Polſki zanieſiony, w roku 1448. iuż był w Polſcze znany.

Koien herb. Pas przez śrzodek Tarczy na ukos od góry, od prawego boku Tarczy idący, na lewy na doł; we śrzodku na paſie leży pieniek o pięciu ſękach, do góry z obuſtron paſa, Trąby myśliwe, obydwie barkami od paſa na dwor obrócone. W Hełmie takiż pieniek proſto ſtoiący, i po lewey iego ſtronie Chorągiew Woienna, Trąba iedna czerwona, druga czarna. W Pruſiech ſię ziawił, lecz w iakim polu i kiedy, nikt nie piſze.

Kołodyn herb. Na Tarczy litera wielka A. na niey niby akcent, iak Łacinnicy mówią *circum flexus*, pole białe, w Hełmie pięć piór Struſich. Na Wołyniu Dom ſtarodawny Kołodyńſkich, nim ſię ſzczycił.

Kołątay herb, albo *Kotwica.* Niektórzy z nich ten Herb tak noſzą, że Kotwicę na doł uchem kładną okrągłym, a do góry iuż nie obłąkowatym, ale w proſtą linią wyrobionym końcem, z których każdy ma rog proſto na doł zakrzywiony. Drudzy, tak ucho na dole, iako i końce Kotwicy u góry z Tryangułow porobione, w polu czerwonym. Na Hełmie trzy pióra Struſie. Zkąd do Polſki przynieſiony, niewiedzieć.

Komar herb. Biała Lilia być powinna, wierzchem ſwoim na doł obrócona, Krzyż na niey proſto ſtoi, w polu czerwonym; w Litwie ſię ziawił, ale niewiedzieć kiedy.

Komoniaka herb. Strzała na dwoie powinna być rozdarta, części iey na Tarczy ułożone na krzyż, albo iak litera X, a trzecia ich część, przez śrzodek od dołu poprzek położona. Na Hełmie trzy pióra Struſie. Kwitnie od roku 1632. Komuniace nadany.

Konopacki herb. Z kwadratowych kamieni, w ſiedm linii mur powinien być ułożony, na wierzchu trzy blanki równe ſobie. Na Hełmie Chorągiew, w prawą Tarczy nachylona, rozwiniona nie zupełnie, ale więcey na drzewie założoną. Inſi w Hełmie ſkrzydła dwa białe Orle noſzą. Do Prus za Krzyżakow przynieſiony z Xięſtwa Bruńświckiego.

Kopaſina herb. Dwie Rzeki białe z góry na doł płynące, a we śrzodku między niemi Krzyż, bardziey miecz otłuczony. Na Hełmie trzy pióra Struſie. Za czaſow Boleſława Smiałego nadany Kopaſinie.

Kopycki herb. Drzewce od oſzczepu ſtoiące proſto do góry, powinno być z iednego boku na ukos oſtrze od oſzczepu i z drugiego takież. W Hełmie trzy pióra Struſie. W Pruſiech dawny Herb.

Korab herb. Korab żółty, w polu czerwonym, z maſztem ſzarym być powinien, toż ſamo w Hełmie. Z Niemiec do Polſki przynieſiony przez Miorſza. Inni mówią, że z Anglii.

Korczak herb. Trzy Rzeki, iedna nad drugą być powinna poprzek, naywyżſza, naydłużſza, niżſze coraz krótſze, w polu czerwonym. Na Hełmie Czaſza, z którey pół pſa widać. Inni używaią przeciwnie, co w Hełmie, to noſzą na Tarczy, a Rzeki w Hełmie. Inſi równe Rzeki kładą na Tarczy, białe Rzeki być powinny. Pies w lewą obrócony. Inni w Hełmie tylko pióra Struſie noſzą. Patrz w Nieſieckim którzy Inni między Rzekami kładą Xiężyc barkiem do góry. Inni pod rzeki *Abdank* podkładaią. W Hełmie Charta głowę umieſzczaią. Za Ludwika Króla, z Węgier do Polſki przybyſz.

Koreywa, albo *Kuſza herb.* Ma być Kuſza napięta bez ſtrzały, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. W Wileńſkim Woiewodztwie kwitną Herbowni.

Kornic herb. Ze ſkały trzy Graduſy ułożone, na nich proſto ſtoi Krzyż, nakſztałt litery T, na rogach krzyża, po bochnie założone chleby. Skała ſzara, krzyż biały, chleb kaſztanowaty, pola w iakim, nie piſzą, w Hełmie pięć piór Struſich. Od Ruſkich Xiążąt Kornicowi nadany.

Korſak herb. Na Tarczy dwa Jelca powinny być na krzyż ułożone i związane. Zgoła dwie Lilie czarne w czerwonym polu, a lepiey mówią, co powiadaią: że dwie Kotwice barkami do ſiebie obrócone, związane. W Hełmie nic. Dom dawny w Litwie i ſławny Korſakow.

Korwin herb. Kruk czarny na pniu ociętym leżącym ſtoi, u którego pnia dwa u góry ſęki, dwa u dołu. Pierścień złoty Kruk w pyſku trzyma, w lewą ſtronę obrócony, pole czerwone. W Hełmie trzy pióra Struſie. Inni używaią Kruka bez pierścienia, inni go w drugą ſtronę obróconego noſzą. Od Korwinow Rzymſkich, iakoby zabiera początki. Lecz inſza Symetrya Korwinow Herbu, którego Kraſińſkich prawdziwych Korwinow Dom używa.

Koryzna herb. Krzyż w pośrzodku Tarczy do góry nogami przewrocony, przez koniec u góry ſtrzała, żelezcem w prawą przeſzywa go, pole czerwone, w Hełmie trzy pióra Struſie. W Zmudzi ſię ziawił i dawno.

Korzbók herb. Trzy Karpie złote, ieden nad drugim, iakby płynące w lewą ſtronę, w polu białym, w Hełmie pięć piór Struſich. Paprocki mówi, że modre pole, z Niemiec do Polſki przyſzedł za Władyſława Łokietka.

Kos herb. Trzy Rzeki na ukos, z lewey ſtrony od dołu do góry płynące białe, a pola między niemi czerwone, w Hełmie trzy pióra Struſie. Z Włoch do Polſki ſię przenioſł. Inni te Rzeki w proſt noſzą. W Hełmie między trąbami, Sępie ſkrzydło.

Kościeſza herb. Strzała biała być powinna w pół prawie rozdarta, żelezcem dużo haczyſtym do góry, na niey nad rozdarciem Krzyż, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. W roku 1272. od Boleſława Króla nadany Kościeſzy. Inſi na Tarczy przy Kościeſzy, Gryffa umieſzczaią. Inſi dwa Krzyże na ſtrzale kładą. Inſi rozdartą ſtrzałę na trzy części noſzą. Inſi pó Krzyża na ſtrzale maią. Inſi ieſzcze inaczey go ſobie kſztałcą.

Koſy herb. Koſy dwie zwyczayne na doł końcami ſpuſzczone, i w ſamych końcach na krzyż koſy złożone, w polu czerwonym, w Hełmie pięć piór Struſich. Ten Herb od Xiążąt Mazowieckich nadany, o czas życia Maslauſa.

Kot herb. Kot Morſki na zadnich nogach ſiedzący tylko, i ogon po między nogami na przod wypuſzczony maiący, żółtym paſem przepaſany, ſam ſzary, w lewą Tarczy obrócony, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Struſie. Drudzy połowę czerwono Kota maluią. Domyślaią ſię, że z Rzymu do Polſki przyſzedł.

Kotwic herb. Na Tarczy białey, pole czerwone, nakſztałt rzeki w ſzerſz Tarczy zozciągnione. Na Hełmie ręka z mieczem w prawą zanieſiona. Z Niemiec do Polſki przyſzedł.

Kownia herb. Trzy gołe Miecze, oſtrzami u dołu ſchodzące ſię, rękoiściami do góry obrócone, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. Inni Gwiazdy umieſzczone maią między rękoiściami. Inni u dołu Xiężyc. Inni na boku przydany maią. W Polſzcze nabyty, lecz kiedy, nie piſzą.

Koziczkowſki herb. Trzy Róże z gałązkami być maią, u każdey gałązki cztery liſtki, przydłużſze gałązki, korzonkami ſię u dołu w iedno ſchodzą, śrzednia Róża wyżſza. W Pruſiech ta Familia oſiadła.

Kozieł herb 1mo. W polu czerwonym Kozieł biały na trzech nogach ſtoiący, w prawą obrócony, rogi po ſobie zadarte nioſący. W Hełmie Kozła takiegoż pół, niby wyſkakuiącego widać, lewą nogę Kozioł na Tarczy ma podnieſioną. Z Sląſka do Polſki zawitał.

Kozieł herb 2do. Mieſiąc nie pełny rogami na doł obrócony, na śrzodku Tarczy, trzy ſtrzały na nim, do góry żelezcami wyrychtywane dwie po końcach, iedna na bark Xiężyca oparta, pole czerwone, na Hełmie trzy pióra Struſie. Koſawiczom w Litwie nadany.

Kozika, lub *Krzyż-Łuk herb.* Łuk Tatarſki do góry cięciwą obrócony, na którey śrzodku Krzyż ſtoi, nie piſzą w iakim polu. W Polſzcze nabyty około roku 1528.

Kozłowſki herb. Ma być Mur na ukos od góry walący ſię. Na Hełmie nad koroną, dwa rogi Bawole, u których ze dworu dzwonki, iakie Jaſtrzębiom u nog wieſzaią, poprzypinane, z obuſtron po cztery. W Polſzcze nabyty, lecz kiedy, nic o tym niewiadomo.

A-Kreutzen herb. Przez śrzodek Tarczy, troſzkę niby na lewą ſtronę wypukła, iakoby kiełbaſa nadęta. W Hełmie takie trzy, ale proſte, śrzednia wyżſza. W Pruſiech ten Dom ſławny i dawny.

Kroie herb. Trzy Kroie od Pługa białe, w czerwonym polu. Na Hełmie Pawi ogon, lub trzy pióra Struſie. Od Piaſta Xiążęcia ieſzcze nadany. Krzeſzowſey, Kopciowie, nim ſię ſzczycą.

Krokowſki herb. W polu czerwonym Trąba Myśliwa czarna, na dwóch nogach Orlich ſtoiąca, cieńſzym końcem na lewy bok z taśmą zwyczayną, w Hełmie dwie ręce ludzkie, iak do modlenia ſię złożone, zbroyne, bo w karwaſzach. W Pruſiech nim ſię dawno ſzczycą Familianci.

Kroſzyńſki herb. W polu czerwonym, niby Krzyż na poſtumencie pod ſpodem wydrążony ſtoi, boki krzyża maią drzewa do góry przydane, tak długie, że ſię równaią z drzewcem krzyża, zgoła iak Lichtarz żydowſki; niektórzy go też Lichtarzem zowią.

Kruki herb. Maią być między dwiema Mieczami złamanemi, żelaza na krzyż zakrzywione, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Struſie. Alexandrowiczom nadany.

Krunievicz herb. Mieſiące dwa opodal od ſiebie, ieden rogami ku ziemi, drugi ku niebu, między niemi Krzyż, iakoby obydwa ſpaia, w Hełmie trzy pióra Struſie. Kruniewiczom ten Herb nadany, iedni mówią za Jagiełła, ale on iuż dobrze znany był w Woiewodztwie Kijowſkim, przed Jagiełłem.

Krupka herb. Są dwie Lilie białe podle ſiebie Francuzkie, w polu czerwonem, nad Hełmem Lilia iedna, między dwóma trąbami. Ten Herb do Polſki przynieſiony za Zygmunta pierwſzego Krola.

Kruſzowſki herb. Niedźwiedź na dwóch tylnych nogach ſtoiący w prawą Tarczy obrocony, w ſzyię dwóma ſtrzałami podſtrzelony, iedną z tyłu, drugą z przodu, w Hełmie takiż Niedźwiedź, tylko że mu nóg z korony zadnich niewidać. Z Węgier do Polſki zawitał za Zygmunta pierwſzego.

Kruzer herb. Krokwie trzy powinny być w modrym polu, iedna nad drugą. Także trzy kubki ſrebrne, ieden na dole pod krokwiami, dwa na górze, około kończącey ſię trzeciey krokwie po obudwu ſtronach. Z Niderlandu ten Herb do Polſki około roku 1655. przyſzedł.

Kryſzpin herb. Maią być w polu czerwonym dwie Jelenie głowy, po prawey Tarczy ſtronie w lewą obrocone, w śrzodku ſuchy pieniek ſtoi, trzy ſęki maiący z tey ſtrony, z którey Lew ſtrony, na dwóch łapach zadnich ſpięty ſtoi, przedniemi ſię naywyżſzego ſęka trzymaiąc. W Hełmie dwa pióra Pawie z tey ſtrony, gdzie Jelenie głowy, dwa ſęki u pieńka, ogon u Lwa po między nogami przeſzedłſzy na krzyżach zakręcił ſię. W roku 1437. nadany Kierſzayſzteynowi od Leopolda Ceſarza, z ktorego ſukceſſorami do Polſki ſię przebrał.

Krzyćki herb, albo *Kita.* Ma być w polu czerwonym Ręka prawa zbroyna, Kitę czarną trzymaiąca, w Hełmie takaż Ręka, z takąż Kitą. Krzyćkim nadany za Heroiczną Akcyą, ale kiedy, nie piſzą.

Krzyczowſki herb. Ma być Chorągiew Kościelna, ale miaſto poły śrzedniey ſtrzała żelazcem na doł, iakby wiſiała w śrzodku Chorągwi, u góry taż ſtrzała rozdarta. Na Hełmie Ptak kuſy, czubaty, pierścień w pyſku trzymaiący na prawą obrócony ſtronę. Nabyty w Polſzcze.

Krzywda herb. Podkowa biała w polu błękitnym, Ocylami na doł, w śrzodku Podkowy cały Krzyż, na barku Podkowy, iednego rogu prawego nie maſz u Krzyża, w Hełmie trzy pióra Struſie. Przekſztaltowany od Lubicza Herbu. Inſi go ſobie kſztałcą, że połtora tylko Krzyża dużego na wierzchu Podkowy ſtawiaią.

Krucyni, albo *Krzyż herb.* I w Koronie i w Litwie za Herby wielu używa Krzyża, iedni go maią nakſztałt litery X. i na każdym rogu Roża. Inni Rog Krzyża, każdy rozdarty noſzą. Inni Krzyż maią Kawalerſki, na którego śrzodku Gwiazda o ſześciu rogach. Z cudzych kraiow i te Herby przynieſione.

Kunigiis herb. To ieſt: ma być Zaiąc w polu zielonym, w lewą Tarczy zapędzony, nad Hełmem trzy pióra Struſie, W Litwie ſię ta Familia od dawna tym Herbem ſzczyci.

Kurcz herb. Jeſt niby litera T. wielka do góry nogami wywrócona, koniec iey u góry rozdarty, pod rozdarciem belka Krzyż wyraża ąca, z lewey ſtrony tuż pod Krzyżem, Xiężyc nie pełny, rogami do litery obrócony, z prawey ſtrony Gwiazda na przeciwko Xiężyca o ſześciu rogach, w polu czerwonym, na Hełmie trzy piòra Struſie. Kniaziow i Kniaźnnow i Kurczow właſny Kleynot w Xięſtwie Litewſkim. Byli i na Wołyniu.

Kur herb. Powinien być Kogut biały w polu czerwonym, w prawą Tarczy obrocony. Tym ſie Herbem pieczętuią Kurkowie, Kurſcy i Kurzeſcy.

Kuſza herb. Kuſza napięta bez ſtrzały, w polu czerwonym, w Hełmie trzy piòra Struſie. Inſi bez cięciwy Kuſzę maią, i bez rękoieści.

Kuſzaba herb. Jedno co *Pàprzyca*, o ktorey niżey.

Lacki herb. Pół Gryffa, á od głowy z ſkrzydłami i przedniemi nogami tak znaczącemi, iakoby chciał co ſchwytać. Druga pòłowa Smoka, w koło zkręconym ogonem Pole Tarczy czerwone, Gryff biały, Smok czarny, głowa do góry podnieſiona w lewą patrząca Tarczy, na głowie Krzyż, w Hełmie trzy piòra Struſie. Z Moſkwy do Polſki wnieſiony, roku nie naznaczaią.

Laryſſa herb. Powinny być dwa Lemieſze podle ſiebie końcami do góry i oſtrzem na bok obrócone, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. Kiedy i komu nadany, w żadnym Autorze nie czytam.

Leliwa herb. Xiężyc nie pełny do gòry rogami obrocony, w pośrzod niego Gwiazda ſześcio-rożna, w polu błękitnym, luboć daią czerwone niektórzy, Xiężyc złoty, na Hełmie Pawi ogon, i na nim takiż z Gwiazdą Xiężyc, Z Niemiec do Polſki przybył, kiedy nie niewiadomo.

Leſki herb. Tarcza wzdłuż przez śrzodek linią przedzielona, na niey ſą dwa Charty, obroże maiący na ſzyi, ogony z tyłu do góry zadarte, obadwa ſiedzą na zadach z przedniemi podnieſionemi łapami, obydwa grzbietami ſiedzą do ſiebie, nad nimi w górze mur wiſi, w Hełmie pół Charta takiego w prawą obróconego. Jakie Pole, Tarcze, Obroże, Charty, nic nie maſz opiſanego, i kiedy.

Leſzczyc herb. Brog złoty, ſłupy białe, pole Tarczy czerwone, na Hełmie Pawi ogon, i takiż Brog, ale ſię walący na prawą ſtronę. Za Leſzka w Polſzcze Leſzczycowi nadany.

Lęttaw herb. Zda ſię być, że ieſt Lemieſz w zwyczaynym drzewie, na Hełmie trzy piòra Struſie.

Lew herb. Lwa rożnie zażywaią różni, przeto go tu nie opiſuię.

Lewalt herb. W polu czerwonym na Tarczy zbroyna ręka trzymaiąca w prawą ſtronę Tarczy Pierścień złoty z turkuſem, na Hełmie Panna w koronie, na iey głowie trzy piòra Cietrzewie. Z Luzacyi do Polſki przyſzedł około roku 1652.

Lewart herb. Na Tarczy Lew ſiedzi w koronie, ogon po między nogami zadniemi na grzbiet zakręcony, takiego drugiego pòł Lwa w Hełmie,

nogi na powietrze podniesione, w iakim polu, nie piszą. Jedni twierdzą, że za Władysława Łokietka z Niemiec do Polski przyszedł, drudzy, że dawniey.

Lichtfus herb. W polu czarnym Niedźwiedzia głowa biała, w prawą obrócona, pysk ubroczony we krwie. Na Hełmie z Mitry Xiążęcey wychodzi pół Niedźwiedzia białego, w łapach nad głową trzyma wieniec, á nad wieńcem trzy pióra Strusie białe, czerwone i modre. W roku 1674. z Niemiec do Prus zawitał.

Lichtyan herb. Koło młyńskie zębate, takie drugie na Hełmie. W iakim polu, nie piszą, tylko że Dom starodawny w Prusiech.

Limont herb. Miecz na Tarczy otłuczony, prosto do góry obrócony rękoieścią, na doł końcem, w polu czerwonym, między trzema kulami, z których w iedną, końcem utkwiony, dwie kul obok, w Hełmie dwa pióra Strusie, á między niemi miecz takiż, ale do góry ostrzem obrócony. W Litewskim Xięstwie kwitną Limontowie od dawna.

Linda herb. W polu czerwonym Drzewko na ukos żołte z pięcio-gałązkami, z których trzy po lewey, dwie po prawey stronie, w Hełmie dwa takież drzewka, albo iedno na dwoie w skroś rozdarte, z takiemiż gałązkami. Ziawił się w Prusiech w roku 1300.

Liniewski herb. Miecz prosto na śrzodku Tarczy ostrzem na doł, między sercami, na Hełmie trzy pióra Strusie. Na Rusi go używali Liniewscy w roku 1528.

Lis herb. Strzała biała w polu czerwonym, dwa Jelca na niey tak ułożone, że się zdaią być iak dwa Krzyże. Nad Hełmem Lis z korony wyskakuie, nog zadnich niewidać, tylko połowę ogona zadartego, nogi podniesione, patrzy w lewą Tarczy. Za Kazimierza pierwszego Króla Polskiego, tak Herb ten ułożono.

Lubicz herb. Podkowa na Tarczy Ocylami na doł, na barku którey, Krzyż Kawalerski, takiż i w śrzodku podkowy, na Hełmie trzy pióra Strusie, pole błękitne. Za bitwę z Prussakami nadany roku 1199.

Lubiewa herb. Jedne co *Trzaska.*

Lubocki herb. Na białym polu trzy Liski zielone, na trzech gałązkach, gałązki u spodu łączą się, á ku wierzchowi rozkładaią się. W Hełmie trzy pióra Strusie, na każdym oszczep żelazcem na doł spuszczony; kiedy nabyły niewiedzieć.

Lutomskich herb. Xiężyc do góry rogami, Miecz nad nim rękoieścią do góry, końcem do Xiężyca. W Prusiech i w Wielkieypolszcze kwitną.

Luzyański herb. Od Szczupaka dwie szczęki, zębami do siebie obrócone, w polu czerwonym. Na Hełmie dwa Sępie skrzydła pospołu złożone, na nich takie dwie szczęki. Z Miśnii do Polski przyniesiony.

Luziński herb. Pieniek gładki o trzech korzeniach, w modrym polu prosto stoiący, złoty, trzy u niego na wierzchu zielone listki wszczepione. Na Hełmie Panna z rozczesanemi włosami, w czerwoney sukni, opasana, u którey

modre rękawy, w prawey ręce dwa Jelenie rogi trzyma, w lewey trzy listki zielone. Kiedy i iak nabyty, nie piszć nikt.

Łabęć herb. Łabęć biały w polu czerwonym, na Hełmie takiż Łabęć. Jednak tego Herbu różni różnie zażywaią. Piotrek Dunin, który z Danii ten Herb wyniosł, literę E. wielką wspak z literą K. złączone nosił na Tarczy, á nad Hełmem Łabędzia. Inni siedzącego Łabędzia zażywaią i na Tarczy, i w Hełmie. Inni stoiącego, z czarnemi nogami na Hełmie, á na Tarczy siedzącego. Inni z żołtemi nogami i z takimże pyskiem w lewą Tarczy obróconego. Girskich Dom w błękitnym polu Łabędzia, ma iedną nogą na Abdanku stoiącego. Kudrewiczowie Łabędzia na Tarczy maią, á w Hełmie trzy pióra Strusie. Inni pływaiącego, iako Wideyczykowie, Woyszykowie zaś Łabędzia maią na Tarczy zwyczaynego, na Hełmie Miesiąc z Gwiazdą. Z Danii za Bolesława Krzywousta roku 1124, do Polski przyszedł.

Łada herb. W polu czerwonym (á Długosz mówi w błękitnym) nad białą podkową Krzyż Kawalerski, na iey barku stoi złoty. Z prawey strony Podkowy, strzała szara; z lewey, myśliwy widłáty, u góry rosochacz. Na Hełmie było przedtym para Orlich skrzydeł, teraz pół Lwa w koronie, wyskakuiącego z Hełmu, w prawey łapie miecz trzymaiący, w prawą obrócony. Insi z obu-stron na Tarczy strzały mieszczą, á na dole pod strzałami końcami do siebie cieńszemi obrócone krzywe dwa rożki myśliwskie nic nie oprawne. W Polszcze nabyty około 1248.

Łagoda herb. Jedno co *Wierzynkowa infrà.*

Łodzia herb. Łodź złota o czterech deszczkach gwoździami przybitych, w polu czerwonym, w Hełmie Pawie pióra, i takaż Łodź. Z Czech do Polski przyniesiony, w roku 1179.

Łopot herb. Jelce od szabli płaskie, w polu czerwonym, w krzyż ułożone, w Hełmie trzy pióra Strusie. Ziawił się w Polszcze mówią, około roku 1562.

Łosiatyński herb. W polu czerwonym powinien być Cyrkuł, w cyrkule Krzyż Kawalerski; nad cyrkułem strzała, w Hełmie tylko korona. Czasu nie masz wymierzonego kiedy nabyty.

Łuk herb. Ma być w polu czerwonym Łuk napięty z strzałą do góry, w Hełmi trzy pióra Strusie. Inni na doł i łuku i strzały obróconey zażywaią. Inni nad strzałą i łukiem podkowę maią, z krzyżem na barku podkowy umieszczonym.

Łukocz herb. Pół Wieprza dzikiego w prawą Tarczy pyskiem obróconego, z muru niby wypadaiącego; w pysku trzyma dwa kłosy pszenne, na Hełmie trzy pióra Strusie, pole Tarczy błękitne. W Prusiech nabyty około roku 1608.

Łzawa herb. Miecz powinien być końcem na doł prosto obrócony, między dwiema podkowami, barkami do siebie obróconemi, miecz i podkowy

białe; nad Hełmem trzy pióra Strusie. Pruszkowscy za miecz, linią między podkowami maią, á na Hełmie Jeleń z korony w prawą Tarczy wyskakuiący. Za Leszka białego w Polszcze nabyty.

Machwicz herb. Maur z rozciągnionemi nogami stoi w śrzod Tarczy, w polu cielistym, w ręce prawey łuk, w lewey sahaydak trzyma z strzałami, na Hełmie bez korony, pół Maura bez ręku, kołpak ma na głowie, z kutasem na końcu. Dom starożytny w Prusiech.

Mądrotski herb Ucho od kotła, albo sagana do góry stoiące, na doł barkiem, w którego śrzodku strzała biała, końcem do góry prosto wyrychtowana, na strzale krzyż, pole czerwone, w Hełmie trzy pióra Strusie, w Polszcze nabyty.

Massalski herb. Ma być litera M. wielka, na którey Krzyż stoi. Jedni piszą, że i M. i Krzyż powinny być złote, á pole czerwone. Drudzy mówią: Pole błękitne być powinno, Litera biała, Krzyż złoty, na Hełmie pięć piòr Strusich, á drudzy mówią: że powinna tylko być Mitra Xiążęca. Insi mówią: że Strzała być powinna na śrzodku M litery, na niey Krzyż, pod krzyżem Xiężyc nie pełny.

Majszkowski herb. Słońce otoczone promieniami, na Hełmie trzy pióra Strusie. W Polszcze nabyty roku 1390.

Męk herb. Mąż zbroyny stoiący, w lewey ręce włocznią prosto żelezcem do góry obròconą, dołu się aż tykaiącą trzymaiący, prawą pod bok się podpieraiący, twarz maiący pełną, oczy wypukłe, w Hełmie takiż mąż. Nic więcey o nim nie piszą.

Melcyan herb. Tarcza przez śrzodek linią w pozdłuż przedzielona, na prawey stronie w polu modrym, dwie Zaięcze głowy szare, iedna pod drugą wraz z szyiami; po lewey stronie na pieńku czerwonym, dwa winne grona, modre, między któremi trzy listki czerwone, w polu białym. Na Hełmie pięć piòr Pawich, więcey o nich nie piszą.

Meldzyński herb. Powinny być dwa Ptaki z głowami, do siebie obròcone w pół większe, atoli ani ich skrzydeł, ani nog niewidać; á między niemi trzy pasy idą, ieden na samey szyi ich, drugi niżey, trzeci ieszcze niżey, te zaś pasy przeplatano idą, bo ten, co na szyi na prawym boku Ptakowi położonemu, iest na wierzchu szyi, á drugiemu pod szyią, drugi pas, pod ptakiem prawem być powinien, á na ptaku lewym, trzeci na prawym ptaku, á pod ptakiem lewym. Nad koroną w Hełmie Murzyn, oszczep w ręku na doł trzyma, sam w zbroi, na głowie szyszak. Za Krzyżakow ieszcze do Prus przyszedł.

Michorowski herb. Wielbląd szary w polu białym w prawą bieżący, noga iego prawa przednia, troche od ziemi podniesiona. Nad Hełmem, tak z korony wychodzą dwie Łabędzie szyie, że się z sobą w gòrze stykaią niby nosami. W Prusiech od roku 1571. kwitnie.

Mier herb. Na cztery części Tarcza przedzielona, w pierwszey po prawey stronie, są trzy Gwiazdy, iedna podle drugiey, między dwóma liniikami, w drugiey

w drugiey po lewey ręce, są trzy Snopki związane, z których dwa na górze, á ieden pod niemi, w trzeciey na górze, trzy takie Snopki po prawey ręce, w czwartey po lewey stronie trzy Gwiazdy, iako wyżey, z korony Murzynka wychodzi, z głową zawiązaną bindą, rąk u niey nie masz, sama obròcona twarzą, i całą sobą w prawą Tarczy.

Mieszaniec herb. Tarcza pozdłuż linią przedzielona, z prawey strony tey pół Orła białego, po lewey stronie, dwie Ròże białe, iedna nad drugą, w polu czerwonym. Nadany od Kazimierza Króla Polskiego, Pełce i Niemierze Synom z Zydowki mianym, Estery.

Mikulicz herb. Xiężyc obiema rogami do góry, w śrzodku Xiężyca lilia iedna nie podwoyna, iak Francuzkie, à Krzyż przez nią pod kwiatem, na Hełmie trzy piòra Strusie. W Mozyrskim od roku 1581. kwitną.

Mikuliński herb. W polu błękitnym trzy litery wielkie regularne M. iedna na drugiey, na naywyższey literze Krzyż Kawalerski, litery, albo białe, albo złote, nad Hełmem pięć piòr Strusich. Zkąd się wzioł, nikt nie pisze.

Mniszech herb. Siedm piór Strusich na Tarczy czarnych, w polu czerwonym, nad Hełmem takież, lecz w bogate kamienie przystroione piòra. Z Czech do Polski za Zygmunta Kròla przyniesiony.

Modzela herb. Jedno co *Bończa.*

Mogiła herb. Ma być Mogiła czworograniasta, Krzyże dwa na bokach, ieden po lewey ręce, drugi po prawey, trzeci na śrzodku iey, na Hełmie pięć, czyli trzy piór Strusich. Insi noszą Lisa w Hełmie między dwòma trąbami. Inni o dwòch Krzyżach. Ciechanowiczowie tylko ieden Krzyż na Mogile maią. Sleporodowie Strzałę, miasto Krzyża na Mogile utkwioną, żelezcem do gòry noszą, przez nię krzyż idzie, między dwiema kopiami, z proporcami. W Polszcze nabyty około roku 1454.

Mohyła herb. Są na Tarczy dwie Szable gołe, poprzek ułożone na krzyż, tak, że rękoiści ich u góry, końce na doł, każdy zaś koniec ma krzyż na sobie. Jeremiasz Mohyła, za Zygmunta III. z Wołoch do Polski przyniosł. W Hełmie korona tylko, i pola nie wyrażaią.

Montelupi herb. Tarcza na czworo podzielona, w pierwszym zakamarku Orzeł biały z skrzydłami rozciągnionemi, głową w prawą obròcony, w polu czerwonym. Drugi podle tego takiż Orzeł, na dole pod Orłem, iest gòra, nad którą gwiazda, podle zaś tego, trzy rzeki. Wilczogorscy podobny Herb noszą. Około roku 1610. ziawił się w Polszcze.

Mora herb. Ma być Głowa Murzyńska po samą ramię ucięta, w prawą Tarczy obròcona, czarna, w polu czerwonym, czarną bindą przepasana, inni mówią, że białą, w Hełmie trzy piòra Strusie. Nabyty w Polszcze, iakoż dawny Herb, bo w roku 1034. znany.

Mortęski herb. W polu czerwonym dwie Orle z udami nogi, na krzyż złożone, pazurami na doł, na Hełmie takież dwie nogi, pazurami do gòry. Ziawił się w Polszcze, około roku 1466, ale Dom ten zszedł, piszę Niesiecki.

Morykoni herb. Tarcza tego Herbu wzdłuż powinna być podzieloną, po prawey iey ſtronie ieſt woda Morſka, iakoby Flukta prezentuiąca; w Hełmie, więcey niż pół Charta widać, z pyſkiem do góry, z nogami od kolan na doł opuſzczonemi, po lewey zaś ſtronie, powinien być Orzeł czarny z rozpoſtartemi ſkrzydłami w prawą Tarczy, głową obrócony, korona złota na nim, w polu ſrebrnym. Na pierſiach iego, pas niebieſki na ukos od prawego ſkrzydła, na paſie trzy gwiazdy złote, iedna podle drugiey. Inſi za pſa w Hełmie, Murzyna głowę noſzą, bindą białą przepaſaną. Z Hetruryi do Polſki przywędrował około roku 1668.

Mścíſzewſki herb. Xiężyc biały, rogami na doł, pod Xiężycem ſtrzała do góry żelezcem leżąca, nad barkiem Xiężyca niby po bokach, dwie gwiazdy. Nad Hełmem Pawi ogon, na nim także ſtrzała do góry żelezcem, pole błękitne. Za Zygmunta III. nabyty w Polſzcze.

Murdelio herb. Mieſiąc złoty, w polu czerwonym, rogami do góry obrócony, na nim między rogami krzyż, á pod nim gwiazda. W Hełmie pół Gryffa ſkrzydlaſtego, u którego nogi do góry zadarte, z korony niby wylatuie w prawą Tarczy. Z Kroacyi do Polſki przybył za Władyſława Króla.

Muryſon herb. Na Tarczy w polu białym, powinny być trzy głowy Murzyńſkie, z których dwie podle ſiebie na górze, trzecia pod niemi na ſpodzie. Z Brytanii do Polſki przybył, około roku 1677.

Mutyna herb. Jedno, co *Drya*, wyżey o nim mówiło ſię.

Nabram, albo *Waldorff herb.* Trzy pola powinny być czarne, tak, że pierwſze od prawey ręki powinno być czarne, drugie białe, w odległości równey od ſiebie, proſto do góry idące. Na Hełmie trzy pióra Struſie. W Polſzcze nabyty, wyſzedł od Korczakow, Paprocki piſze, lecz kiedy nabyty, nie wzmiankuie.

Nadelwicz herb. Jedno, co *Kręſki*.

Nałęcz herb. Na Tarczy, biała binda, czyli chuſtka w koło zawiniona i związana, w polu czerwonym. Na Hełmie Panna między Jeleniemi rogami, rękami ſię tych rogow trzymaiąca; głowa u Panny związana, i końce chuſtki z tyłu wiſzące głowy, widać. Inni do Nałęczy trzy gwiazdy maią przydane. Inni Nałęcz do góry przewróconą maią, á w śrzodku iey gwiazdę, á między końcami krzyż. Dybowſcy trzy wręby do Nałęczy przydane maią. Inni związaną na węzeł, drudzy tylko zwinioną. Nowoſieleccy nad Nałęczem, ſtrzałę maią, oſtrzem do góry; w Hełmie u niektórych pióra Struſie. Bukoiemſcy Herb Nałęcz, Grąbczewſcy Herb Nałęcz, Janowſcy ſą Herbu Nałęcz. W Polſzcze nabyty Herb i dawny, bo ów Piotrowin, którego Swięty Staniſław Biſkup Krakowſki wſkrzeſił, był Herbu Nałęcz.

Napiwon herb. Na Tarczy Jelenia głowa z rogami proſto w górę wynieſionemi, á między niemi Wilk ſzary, z ogonem zadartym, w prawą Tarczy obrócony, całym ſobą, ale przecież głowę ſamą w lewą kieruie, w polu żół-

tym; na Hełmie pięć piór Struſich. Inni całego Jelenia zażywaią. Nabyty za czaſow Boleſława Krzywouſta.

Natarcz herb. W polu czerwonym, ſtrzała proſto żelezcem w górę ſtoiąca, między dwóma blankami. W Hełmie ręka do góry wynieſiona, dzidę grotem w górę obróconym w lewą Tarczy trzyma. Giedymin Xiążę Litewſki, miał ten Herb nadać na Tarczy odważnemu, piſze Koiałowicz.

Newlin herb. Strzała proſto do góry oſtrzem wyrychtowana, przez środek tey krzyż idzie, między dwiema gwiazdami, w równi od ſiebie odległemi. W Hełmie Orła czarnego ſkrzydło roſporſtarte, barkiem w prawą ſtronę, ſtrzałą przeſzyte, w prawą Tarczy. Z Niemiec do Polſki przynieſiony od nieiakiego Ronneberga, za Zygmunta Auguſta. Inni nachylonéy ſtrzały używaią.

Nieczuia herb. W polu czerwonym Pień od drzewa, na wierzchu iego krzyż, czyli miecz otłuczony, trzy ſęki po prawey ſtronie, dwa po lewey. W Hełmie takiż pieniek między dwiema ſkrzydłami; z Czech przybył, ale roku nie kładną.

Nieczuta herb. Pieniek o pięciu korzeniach, podobnie iak Herb nazwany *Bartlińſki*, Szpak czarny na tym pieńku, i dwie gałązki z boku koło Szpaka, na Hełmie Pawi ogon; w Pruſiech go używaią.

Niemczyk herb. Tarcza w ſzerz przedzielona, w wyżſzey części pół Jednorożca czarnego w lewą obróconego, w polu białym; na dolney pół Karpia białego od ogona, w polu czerwonym; w Hełmie biała Kita ſtrzałą przeſtrzelona.

Nieſobia herb. Pół ſtrzały białey, żelezcem w górę, w polu czerwonym, pod nią ogon Orli czarny, w żółtym polu; na Hełmie trzy pióra Struſie. Nabyty za Kazimierza Króla Polſkiego, iednak powiadaią drudzy, że iuż ci Herbowni byli roku 989. w Polſzcze.

Niezgoda herb. Ma być Podkowa barkiem do góry obrócona, w środku iey ſtrzała, żelezcem proſto na doł, przez środek podkowy od prawego boku, aż na lewy, miecz przechodzi; w Hełmie Pawi ogon, pole Tarczy błękitne; kiedy nabyty, nie piſzą.

Nornicki herb. Jeſt niby litera H, na którey paſie, ieſt iak lilia rozdarta; w Kięſtwie Litewſkim ta Familia.

Noſadyni herb. Tarcza w proſt na dwie części przedzielena, po prawey ſtronie Orzeł Polſki w koronie, w polu czerwonym, po lewey w polu niebieſkim drzewo Włoſkich Orzechow; dwa Lwy bez korony z obu-ſtron ſpięte na drzewo. Na wierzchu drzewa Zóraw, na lewey nodze ſtoi, w prawey kamień trzyma. Na Hełmie takiż Zoraw, w prawą Tarczy obrócony. Z Wenecyi za Króla Michała, do Polſki przyſzli.

Nowicki herb. Powinny być trzy Oſęki tak, że ieden z nich proſto na doł obrócony; drugie dwa, ieden w prawą Tarczy, drugi w lewą hakami

obrócone. Drzewcami przecież wſzyſtkie ſię z ſobą ſchodzą, we ſrzodku Tarczy, w polu błękitnym. Na Hełmie trzy piòra Struſie, i na nich takież trzy Oſęki; w Litwie nabyty. Nowiccy w Wileńſkim, tym ſie Herbem ſzczycą.

Nowina herb. Ma być ucho od Kotła białe, w polu błękitnym, obiema końcami do gòry, á barkiem na doł obròcone, w ſrzodku ſztorcem proſto ſtoi miecz, końcem na doł. W Hełmie nad koroną noga zbroyna z oſtrogą w lewą Tarczy podeſzwą obròcona, iakoby klęcząca na koronie. Nabyty za Bolesława Krzywouſta, na Expedycyi pod Haliczem.

Obuchowicz herb. W polu czerwonym, powinien być Klucz biały, zębami do gòry proſto, zęby tą formą, iak litera wielka T. z boku lewego przy kluczy gwiazda; na Hełmie trzy piòra Struſie. Kiedy nabyty, nikt nie piſze.

Odrowąż herb. W polu czerwonym biała ſtrzała, żelezcem do gòry, którego żelezca końce ſą zakrzywione, od pół ſtrzały, iakby wąſy dwa, barkami na dwor obròcone, u dołu końcami troche do ſiebie nie dochodzą; w Hełmie trzy piòra Struſie, i takaż ſtrzała na nich poprzek leży, w prawą żelezcem; z Morawy do Polſki przynieſiony, lecz kiedy, nie piſzą.

Odwaga herb. Jedno, co *Konopacki.*

Odyniec herb. W polu niebieſkim, biała ſtrzała, żelezcem proſto w górę, z krzyżem przez ſrzodek, u dołu na prawy bok złamana, tak, że pióra iey końca nie widać; na Hełmie pięć piòr Struſich. Ten Herb od Xiążąt Ruſkich nadany. Niektòrzy noſzą nad ſtrzałą gwiazdę. Inni iako Burbowie noſzą tę ſtrzałę, iak literę Z. z krzyżem po ſrzodku.

Ogińſki herb. Brama obozowa, na iey wierzchu Krzyż rozdarty; nad Hełmem Mitra Xiążęca; nabyty w Polſzcze. O polu w iakim, nikt nie piſzę, przeto wolno pole mieć iakie chcieć.

Ogończyk herb. Pòł Strzały białey do gòry żelezcem wyrychtowaney, na pòł pierścienia barku ſtoiącey, w polu czerwonym, w Hełmie dwie ręce panieńſkie do gòry wyciągnione. Z Morawy początek ten Herb zabrał, odnoſzą go do roku 1100.

Okmińſki herb. Strzała z obydwòch-ſtron kończata, do góry proſto przez cyrkuł przewleczona, u którey na dole, nakſztałt Abdanku na Hełmie trzy piòra Struſie. Inſi noſzą ſtrzałę na doł żelezcem obròconą, ſerce przeſzywaiącą, á po czterech rogach Tarczy, Krzyże, po iednemu do ſtrzały z ukoſa nachylone, trzy całe, czwarty od lewego boku nie zupełny. Dom dawny, piſzą Autorowie w Polſzcze.

Okno złote herb. Jedno, co *Schweryn.*

Okſza herb. Biała Okſza, w polu czerwonym, oſtrzem w prawą Tarczy obròcona; w Hełmie takaż Okſza, ale niby końcem, czyli brodką, w ſrzodek korony utknięta. Inaczey go nazywaią *Alabardą.* Z Czech do Polſki przybył z Familią Wierſzowcow, około roku 1160.

Okuń herb. Swiat, na którym ſtrzała żelezcem do góry, piór u niey nie maſz, przez ſtrzałę dwa krzyze, ſpodni mnieyſzy. Zkąd był, żaden Autor nie piſze; w Hełmie trzy pióra Struſie.

Oliwa herb. Ma być Lilia z ziemi i z korzeniem, na wierzchu ziemi wyroſła, w polu zielonym, z obudwu-ſtron na niey, dwie Ròże czerwone. Na Hełmie niby pòł Lwa wyſkakuiącego z korony, z ięzykiem wywieſzonym. Około Gdańſka nabyty, około roku 1157.

Ołobok herb. Jedno, co *Hołobok.*

Olſzewſki herb. Maią być Haki dwa, przez których ſrzodek, krzyż od ſzabli, tak to wſzyſtko ułożone, iak bywa litera N. drukowana; w Hełmie trzy piòra Struſie. W Słonimſkim nabyty około roku 1661.

Orla herb. Orzeł czerwony, w polu białym, z ſkrzydłami rozciągnionemi, i nogami, i ogonem rozczepierzonemi, bez głowy, na którey mieyſcu, iedni noſzą gwiazdę złotą; drudzy nic, w Hełmie pięć piòr Struſich. Z Węgier do Polſki przynieſiony za kordyał.

Oſmorog herb. Jedno, co *Gierald.*

Oſorya herb. Koło złote, u którego dzwona iednego w górze proſto nie maſz, ale miaſto niego miecz w tym mieyſcu ſtoi otłuczony, w polu czerwonym; w Hełmie trzy piòra Struſie, Starzą go niektórzy zowią. Inni Poświſtem. Inni mòwią, że z Czech do Polſki przynieſiony, kiedy, nic nie maſz.

Oſten herb. Tarcza w zdłuż przedzielona, po lewey ſtronie ieſt klucz, piòrami i zębami do linii obrócony, po prawey ſtronie trzy rzeki na ukos w górę idące; na Hełmie dwa klucze na krzyż złożone, zębami do gòry, między dwiema Orlemi ſkrzydłami; w Pomorſkim Familia, i indziey ſławna.

Oſtoia herb. Dwa Xiężęca nie pełne złote, barkami od ſiebie obròcone, rogami na boki, między niemi miecz biały otłuczony, rękoieścia do gòry, w polu czerwonym, na Hełmie pięć piòr Struſich. Początki tego Herbu naznaczaią za panowania Bolesława Smiałego.

Nie wſzyſcy go iednakowo zażywaią. Inſi na mieczu ieſzcze, dwa Xiężyce kładą, iako Pokroſzyńſcy. Inſi za miecz, i z wierzchu i u dołu gwiazdę noſzą, iako to Ordowie. Inſi o iedney gwiazdzie, i dla tego Xiężyce do ſiebie ſkupione bardziey, iako Lniſcy, Finkowie, i w Hełmie dwa Xiężyce maią. Zawadcy niektòrzy koło miecza, Xiężyc ieden maią z iedney ſtrony, z drugiey dwie gwiazdy.

Sciborowie tym ſię Herbem pieczętuią *Oſtoią,* dawna Familia.

Oſtrogſkie Xiążęta herb. Na Tarczy Mieſiąc nie pełny, do gòry rogami, w ſrzodku gwiazda, z wierzchu pół ſtrzały na pierścieniu, iak Ogonczykow Herb. W Hełmie Mitra, zda ſię, że z dwóch ſię Herbow Leliwy i Ogonczyka ten Herb ſkłada.

Oſtrożęcki herb. Na Tarczy Abdank, nad nim wyżey cożkolwiek; drugi Abdank, w górze znowu trzeci Abdank, ale do góry nogami przewrócony,

wſzyſtkie trzy iakoby złączone; w Hełmie trzy pióra Struſie. W Nowogrodzkim i Słonimſkim zażywaią tego Herbu, kiedy nabyty, i o polu w iakim, nie wiedzieć.

Oſtrzew herb. Jedno, co *Nieczuia.*

Oſzczewſki herb. Są dwa Tryanguły ieden pod drugim, końcami z ſobą ſię ſtykaiące, z których ten, który ieſt na wierzchu, powinien mieć w ſobie Krzyż; w Hełmie powinny być trzy pióra Struſie.

Owada herb. Ma być Brama złota, w polu czerwonym, o dwóch dŕzwiach, nad bramą zaraz korona królewſka; na Hełmie trzy pióra Struſie. Za Bolesława Smiałego nabyty, w Kijowſkiey expedycyi.

Pachołowiecki herb. Powinna być Tarcza w zdłuż przedzielona, po prawey ſtronie, Orła pół białego, w polu czerwonym, po lewey trzy kopie, iak Herb Jelita złote; nad Hełmem korona złota, z którey wychodzi Pawi ogon, na nim Herb Rownia, z obuſtron Pawiego ogona, wieża okrągła murowana, każda z nich z Hełmu i z Korony wychodzi, ta co po prawey ſtronie, ma drżwi i okna, na prawey ma być Chorągiew, na niey trzy zęby, Herb Batorych, na drugiey także Chorągiew, na którey Herb Jelita. Nabyty za Stefana Batorego roku 1581.

Paparona herb. Gęś biała w prawą Tarczy obrócona, ſiedząca na darniu zielonym, w polu niebieſkim, w Hełmie pięć piór Struſich. Inaczey *Budziſz* ſię nazywa; z Włoch do Polſki przynieſiony, roku 1386.

Paprzyca herb. Inaczey Kuſzaba, inaczey ieſzcze zowie Ruchaba i Ruchawa. Kamień ieſt młyńſki do góry poſtawiony, ſzarego koloru, z żelezcem zwyczaynym we ſrzodku, w polu białym, na Hełmie ośmioro ſzczeniąt. Z Czech do Polſki przynieſiony, za Bolesława wſtydliwego.

Pawęza herb. Od *Herburta* tym ſię różni, że Pawęzowie bez Krzyża, nad jabłkiem go zażywaią, inni z Krzyżem.

Pawłowſki, albo *Rozpuł herb.* Trzy żółte Gwiazdy o pięciu rogach, w polu czerwonym, z których dwie równe podle ſiebie, trzecia pod niemi; na Hełmie bez korony, czapka nakſztałt kapeluſza, w prawą ſtronę Tarczy, za nią trzy pióra.

Pelikan herb. Pelikan ſtoiący, w lewą Tarczy obrócony, pierſiami ſwemi młodych troie dzieci karmiący; na Hełmie trzy pióra Struſie, pole czerwone. W Polſzcze nabyty, kiedy, nie piſzą.

Peretyatkowicz herb Koń biały oſiodłany, uzda na nim, w prawą Tarczy zapędzony, nogi do biegu przednie podnieſione, nad głową iego gwiazda, druga nad karkiem, w polu błękitnym, w Hełmie trzy pióra Struſie; nabyty roku 1659.

Pernus herb. Przez Tarczę błękitną, Balk biały, od prawego boku Tarczy troche z góry na doł na lewy bok idący, na tym Balku trzy gruſzki, iedna podle drugiey, każdey połowa czerwona, połowa złota, przy każdey dwa liſtki u ſpodu, po obu-ſtronach; z Hełmu i korony Kur biały pyſkiem

w prawą obrócony po pierſi wygląda, i grzebień na głowie ma duży; z Czech do Polſki wſzedł, roku 1442.

Pfelsdorff herb. Pieniek na wzgórku, o trzech ſękach, na iedney ſtronie, i na drugiey o trzech. Na drugiey, ſkrzydło iedno na iedney ſtronie rozciągnione, drugie na drugiey; na Hełmie takież, ale bez pieńka ſkrzydło, roku 1466 wſzedł do Polſki.

Pieleſz herb. Dwa Miecze na krzyż złożone, rękoieściami na doł, końcami do góry obrócone, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Struſie; w Polſzcze nabyty.

Pierzcha herb. Flądra, albo Perka, morſka rybka powinna być na Tarczy, na Hełmie Pawi ogon, między dwóma kluczami. Nabyty w Pomorſkim, roku 1482.

Pieſtnik herb. Dwie ręce ludzkie, Jabłko złote w ręku trzymaiące, w polu czerwonym, rękawy błękitne, roſzczka u jabłka na doł idzie, w Hełmie trzy pióra Struſie.

Piatyróg herb. Są dwa Anguły tak z ſobą powiązane, że pięć rogow wyrażaią, złote, w polu błękitnym, na którego wierzchu w ſrzodku, Lilia biała, na Hełmie trzy pióra Struſie. Piſzą, że przed Narodzeniem ieſzcze Chryſtuſa Pana, iuż ſię nim pieczętowali.

Pilawa herb. Puł trzecia Krzyża białego, w polu błękitnym, tym kſztałtem ieſt ułożonego, że oſtatniego od dołu z lewey ſtrony Tarczy, tylko połowa; nad koroną pięć piór Struſich. Zyroſław pierwſzy tego Herbu Autor, roku 1133.

Plater herb. Trzy paſy na Tarczy poprzek, a czwarty na nich z ukoſa z góry od prawego boku Tarczy na doł na lewy. Nabyty około roku 1512.

Pnieyuia herb. Dwie Łapy Niedźwiedzie, które trzymaią jabłko, przez którego ſrzodek ſtrzała od ſpodu przeſzyta, pióra tey ſtrzały pod ſamym jabłkiem widać, żelezce nad jabłkiem, w polu czerwonym, w Hełmie pióro Sępie, albo Orle, barkiem w prawą Tarczy obrócone, którą ſtrzała przeſzyta żelezcem w lewo, jabłko białe, łapy czarne w Mazowſzu ma być od Xiążąt nadany Mazowieckich.

Pobog herb. Podkowa do góry barkiem ſtoiąca, w polu błękitnym ſrebrna, na grzbiecie iey krzyż złoty; nad Hełmem Charta do połowy widać w prawą Tarczy obróconego, w obroży z ſmyczą. W Polſzcze nabyty, i iuż znany dawniey, niż w roku 1167.

Inni na podkowie półtora Krzyża kładną. Inni maią podkowę bez krzyża, pod którą pół ſtrzały żelezcem do góry, miaſto piór u ſtrzały ſerce, na Hełmie trzy pióra Struſie. Inni pod podkową kładną rybkę. Inni Tarczę dzielą, i z iedney ſtrony podkowę z krzyżem, z drugiey *Poray herb* noſzą; ſtrzały pod podkową, iedni pół, drudzy całey, inni rozdartey zażywaią.

Podiaſki herb W modrym polu, białe ſtrzały, ſpodem trzy liſtki konikowe, na Hełmie trzy ſtrzały; w Pruſiech dawny Dom.

Pogonia herb 1mo. Rycerz na koniu z pałaszem do cięcia.

Pogonia herb 2do. Mąż zbroyny na koniu w pędzie, w prawą Tarczy bieżący, w prawey ręce kopią, iakby kogo przebić miał, zaniesiony.

Pogonia herb 3tio. Jeździec nagi, w prawą Tarczy na koniu zapędzony, dzidą Smoka przebiiaiący.

Pogonia herb 4to. W polu żółtym ręka po ramie zbroyna, mieczem dobytym w prawą Tarczy zaniesiona z obłoku niby wychodząca być powinna; w Hełmie z korony także, ręka wychodzi, ale w lewą stronę zaniesiona; za Władysława Jagiełła nabyty.

Pokora herb. W polu błękitnym podkowa, barkiem do góry, nad ocylami klucz duży poprzek położony, od prawey strony, tak, że na lewą stronę zęby wychodzą, między zębami krzyż; na Hełmie pięć piór Strusich, lub trzy. Za czasow Hermanna monarchy, w Polszcze nabyty.

Połęcz herb. Dwa skrzydła być powinny nierozciągnione, barkami swemi oba do lewego boku Tarczy obrócone, przez nię, balka równo się zaczynaiąca, i kończąca z niemi. Nad Hełmem osoba w koronie, do kolan ią widać, opasana; bez rąk, rękawy przecięż oba widać; suknia na niey szachowana; nad koroną tey osoby, Pawi ogon. Familia w Prusiech.

Pułkonia herb. Jedno, co *Rokosz herb.*

Pułkozic herb. Głowa Ośla szara, w polu czerwonym, na Hełmie z korony pół kozy, w prawą skierowaney głową wyskakuiącey, nogi przednie wzniesione do góry, rogi na grzbiet założone. W Polszcze nabyty przez Stawisza Rycerza, około roku 1044.

Put-Orła herb. Tarcza linią w pół przedzielona, na prawey stronie Tarczy, nic nie masz, na lewey pół Orła z głową całą, w bok skierowaną, skrzydło rozpięte; na środku nad linią, Korona Królewska z krzyżem.

Polota herb. Ręka na Tarczy w lewą, z pochodnią goreiącą, w polu czerwonym, strzałą z dołu nie daleko od kostki przeszyta, nad Hełmem i koroną wieża o dwóch wierzchach, cztery okna podle siebie w niey, z których dwóch pobocznych odedworu, Chorągwie wywieszone. Za Stefana Batorego, nadany Wąsowi.

Pomian herb. Żubrza głowa czarna, w polu żółtym, bez kołka, miecz przez nią z góry na doł przechodzi od prawego rogu niby w niey zatopiony, tak iednak, że koniec na dole dobrze widać; w Hełmie ręka zbroyna z gołym mieczem. Za Władysława Króla Polskiego nabyty.

Poray herb. Róża biała o pięciu listkach, w polu czerwonym, nad Hełmem takaż róża; z Czech do Polski z S. Woyciechem przyszedł. Zażywaią niektórzy Herbowni róży tey z ogonkiem, ku prawey stronie obróconym, o trzech listkach zielonych, dwa z prawey strony, a ieden z lewey, spodni listek z prawey strony na doł nachylony, listki od róży.

Poronia

Poronia herb. Lilia biała, w polu czerwonym, w związaniu Lilii po bokach dwie róże białe; na Hełmie trzy pióra Strusie. W Polszcze nabyty około roku 1272.

Postolski herb. Jedna Lilia z korzeniami, iakoby wyrwana, iak w Gozdawie. Jaka, i pole iakie, żaden nie pisze; na Hełmie trzy pióra Strusie, na których ręka zbroyna w prawą zaniesiona z gołym mieczem. Za Stefana Batorego zkądś przyniesiony.

Powała herb. Jedno, co *Ogonczyk herb.*

Pożniak herb. Na Tarczy, w polu czerwonym powinien być Mąż strzałą przez piersi w lewą stronę przebity, ręce opuszczone maiący, w szyszaku; na Hełmie trzy pióra Strusie. Kiedy nabyty, niewiadomo.

Prątnicki herb. Trzy Róże na Tarczy tak ułożone, dwie z nich na spodzie, iedna podle drugiey, trzecia na górze nad niemi we środku, pod różami poprzek rzeka płynie, pod którą dwa Krzyże Kawalerskie podle siebie; w Hełmie trzy pióra Strusie. Kiedy nadany, niewiadomo.

Prawdzic herb. Lew żółty, z muru czerwonego niby wychodzi, połowę go widać, a ogona do góry zadartego część, w lewą obrócony, w przednich łapach trzyma koło żelazne; w Hełmie takiż Lew, tylko więcey troche widać go, i także prawdę, czy koło w łapach trzyma. Z Dacyi do Polski przyniesiony.

Preyten herb. Tarcza na trzy części podzielona, na pierwszey dwa krzyże złote, w polu czerwonym. Na drugiey Lew modry, w polu białym w koronie, z łapą iedną przednią podniesioną, głową w prawy bok Tarczy obrócony. Na trzeciey na dole krzyż żółty, w polu czerwonym. Na Hełmie, bez korony, głowa Jelenia i szyia modra; ieden rog u niey żółty, drugi modry, na szyi dwie obrozy, iedna złota, druga srebrna, labry modre i żółte. W Prusiech ta Familia.

Prosna herb. Lew żółty, w polu błękitnym, w prawą Tarczy obrócony, z paszczęką otwartą, z ięzykiem wywieszonym, z ogonem po między nogi spuszczonym; na grzbiecie iego trzy wieże, wszystkie sobie równe; na Hełmie pięć piór Strusich. W Polszcze nabyty, za którego Króla, żaden Autor nie pisze.

Prowana herb. Orzeł na Tarczy biały, w polu czerwonym, na piersiach trzyma Tarczę, która na cztery części podzielona, w pierwszey po prawey stronie Tarczy, kolumna złota, w koronie, w polu czerwonym; po lewey ręce na wyższey linii, winna latorostka ze trzema winnemi gronami, tak, że dwie na bok lewy latorośli wychodzą, iedna na prawy, w polu białym, w spodniey linii toż samo widzieć, tylko, że latorośl na prawym boku, kolumna na lewym; na Hełmie nad koroną, takaż, iak na Tarczy kolumna. W Polszcze nabyty, za Zygmunta Augusta roku 1557.

Prus herb 1mo. W polu czerwonym, półtora Krzyża białego, bo od dołu po lewey stronie iedney części krzyża nie masz; w Hełmie ręka zbroyna

po ramie, z korony wychodzi, w łokciu zgięta, z mieczem do góry w prawą Tarczy zanieſiona. Pruſka Familia dawna; inaczey ſię zowie Turzyma.

Prus herb 2do. Dwie koſy białe oſtrzem do ſiebie złożone, tak, że końce ich w górze, iedna na drugą zachodzi, związane u ſpodu związką złotą, tak, że koniec iey wiſi na wierzchu, między końcami kos półtora krzyża takiego, iaki ieſt w Herbie *Prus 1mo.* w polu czerwonym, w Hełmie ręka zbroyna zgięta w łokciu, z mieczem. Zowie ſię ten Herb Wilcze Koſy, za Kazimierza Mnicha, początek wziął w Polſzcze.

Prus herb 3tio. Inaczey Nagody, po prawey ſtronie Tarczy koſa oſtrzem ku śrzodkowi obrócona, końcem cieńſzym na doł, biała, w polu czerwonym, po lewey ſtronie, pół podkowy niby ſtoiącey tak: że z koſą złączone, zdadzą ſię niby bramę formować; na wierzchu ich, półtora krzyża złotego; inni mówią, że krwawe pole być powinno. Na Hełmie nad koroną, złota noga zbroyna z oſtrogą klęcząca niby, pięta iey w lewą Tarczy obrócona. Z Prus do Polſki weſzli tego Herbu przodkowie.

Przebendowſki herb. Kuna przedniemi nogami do góry wſpięta, w prawą Tarczy obrócona, Swiat z krzyżem, w pyſku za koniec krzyża trzyma, na łapach przednich niby położony; na Hełmie z korony takaż kuna wyſkakuie, od roku 1466. w Pruſiech Dom Przebendowſkich ſłynoł.

Przegonia herb. Xiężyce nie pełne dwa, barkami do ſiebie, rogiem iednym do góry, drugim na doł obrócone, á między niemi miecz, rękoiścią do góry, oſtrzem na doł, w polu czerwonym, na Hełmie pół Smoka z korony wyſkakuie, tak: że dwie przednie iego nogi widać, i ſkrzydła, w lewą Tarczy obrócony, z paſzczy iego płomień wybucha, w tym płomieniu tenże miecz, i Xiężyce, iak na Tarczy. Kiedy nabyty, nie piſzą Autorowie, lecz w Polſzcze.

Przerowa herb. Kopia z proporcem żółtym, w prawy bok Tarczy nakłoniona, w polu czerwonym, koniec proporca na kopią zawinięty, w pół złamaną, w Hełmie trzy pióra Struſie. Za Boleſława Krzywouſta, Strepie nadany.

Przeſtrzał herb. Oboſięczny miecz proſto końcem do góry ſtoiący, ſtrzała go z lewego boku Tarczy, na prawy przy ſamym wierzchu przeſzywa, w polu czerwonym, ſtrzała z ukoſa od dołu w górę przez miecz idzie, na Hełmie trzy pióra Struſie. Nadany od Macieia pierwſzego Króla Węgierſkiego.

Przewoſki herb. Trzy krzaczki Ruty, zielone, w polu modrym, na Hełmie bez korony, takież trzy krzaczki Ruty. Inni ieden krzak, powiadaią, że być powinien; w Kaſzubach dawni tego Herbu Familianci.

Przyiaciel herb. Serce ludzkie na miſie, z lewego boku, z góry na doł ſtrzałą przeſzyte, w polu błękitnym, na Hełmie pięć piór Struſich. Nabyty w roku 1164.

Puchała herb. Na podkowie barkiem proſto do góry ſtoiącym, powinno być pół-trzecia krzyża, tak: że oſtatniego od ſpodu nad ſamą podkową,

z lewego boku Tarczy, połowy nie doſtaie, na Hełmie trzy pióra Struſie, koloru krzyża, i pole iakie, żaden Autor nie piſze. Jednak niektórzy twierdzą, że pole błękitne, i że Pobożanie, kogoś, do Herbu ſwego przyieli z tą odmianą.

Pudwels herb. Tarcza wzdłuż na dwoie przedzielona, po prawey ſtronie powinna być Szachownica, po lewey Jeleń, niby z Szachownicy wyſkakuiący, głową w lewą ſtronę obrócony, przednie iego tylko nogi podnieſione widać. Hełm tego Herbu na bok w prawą ſkierowany, nad nim Pawi ogon. Jeleń biały w polu niebieſkim; w Pruſiech familia.

Pypka herb. Dwa liſtki Lilii z ſobą ſię w ieden korzonek ſchodzące, we śrzodku ich proſto na górze, ieden krzyż, drugi takiż na dole, korzonkiem połączone; z boku korzonka, pod każdym liſtkiem gwiazda; nad krzyżem dolnym iedna z iedney, druga z drugiey ſtrony; na Hełmie trzy pióra Struſie; w Witebſkim Familianci.

Radlicz herb. Jedno, co *Hażd.*

Radonſki herb. Tarcza na ukos dwiema liniami przedzielona, od prawego boku z dołu w górę, na lewy bok teyże Tarczy, linie obydwie ſzeroko od ſiebie odległe równo; Róża iedna nad temi liniami, druga pod niemi; o polu, różach, nic nie piſzą, w iakim kolorze.

Radoſzyńſki herb. Na Tarczy, iak Grecka litera P. z krzyżem na górze, lewa ſtrona ku ziemi ma krzyż, albo w krzyż przekryślenie, z prawey, iakoby klin na ukos przy ziemi wbity; w Hełmie trzy pióra Struſie. Ani pola, lub od kogo nadany, nie piſzą.

Radwan herb. Chorągiew żółta Kościelna, o trzech polach, u każdey z niey u dołu frandzle; na wierzchu iey krzyż; w Hełmie trzy piora Struſie. Nadany za Króla Boleſława śmiałego.

Radziwiłł herb. Na Tarczy Orzeł czarny, ſkrzydła, ogon i nogi maiący rozpoſtarte, z ięzykiem wywieſzonym, dziob żółty, i nogi, w śrzodku Orła Tarcza na cztery podzielona; w pierwſzym przedziale, z prawey ſtrony trzy myśliwſkie trąbki; w drugim obok w górze podkowa, barkiem do góry, w dolnym przedziale dwie ryby płocie, pyſkami do góry obrócone; obok w przedziale *Herb Leliwa*, w Hełmie Sowa z rozpoſtartemi ſkrzydłami na koronie, i ſama w koronie. A drudzy mówią: że Orzeł ſtoi z prawey ſtrony, Lew koło Orła, z lewey Gryff; Xiążęcy Dom.

Rdes herb. Tarcza wzdłuż przedzielona, po prawey ſtronie krzyż długi ſtryſiaſty, po lewey ſtronie ośm paſow, cztery ſkarłatne, a cztery ſrebrne, wszyſtkie na ukos od prawego boku z góry na lewą na doł idące; w Hełmie dwa ſkrzydła Orle, razem nie roztrzepierzone, ale obydwa ku prawey ſtronie obrócone; iedno z nich ſzare, drugie złote. Z Lucemburgſkiego Xięſtwa do Polſki przynieſiony roku 1642.

Ramel herb. Mur czerwony o trzech blankach, nad nim gwiazda ſrebrna, w polu złotym; na Hełmie w koronie cztery pióra Pawie, czy inne czarne i białe. Familia w Pomorſkim dawna.

Ramult herb. W polu czerwonym pięć Róż białych, cztery równey odległości, w śrzodku nich piąta, w kwadrat ułożone; na Hełmie Pawi ogon. Z Francyi do Polſki wſzedł, roku 1110.

Rappe herb. Są litery łacińſkie V. do góry nogami tylko przewrócone, iedna nad drugą ułożone; w Pruſiech familia dawna.

Rarowſki, albo *Ror herb.* Sześć cegieł złotych, we trzy rzędy ułożonych powinno być: w naynižſzym trzy, w wyżſzym dwie, w trzecim nad niemi iedna, w polu czerwonym; na Hełmie nad koroną jabłko złote, nad nim krzyż złoty, które dwa Delfiny opaſuią, głowami ſpuſzczone na doł, ogonami do góry, z których ieden biały, drugi czerwony. Z Kroacyi do Polſki przynieſiony.

Ratuld herb. Na Tarczy pół-pierścienia złotego do góry rogami obròconego, w śrzódku krzyż, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. W Krakowſkim familia kwitneła, roku 1296.

Rawicz herb. Panna powinna być rozczeſana, w koronie na głowie ręce do góry rozſzerzone i podnieſione troche, w ſukni i po ramiona gołe ręce maiąca, ſiedząca na Niedźwiedziu czarnym, w prawą bieżącym, w polu żółtym, w Hełmie nad koroną między dwiema Jeleniemi rogami, pół-Niedźwiedzia w lewą Tarczy, iakby ſiedzącego, nogę przednią lewą ſpuścił, w prawey Ròżę trzyma. Z Anglii do Polſki przynieſiony, roku 1444.

Rembowſki herb. W polu czerwonym Oſzczep, albo Rohatyna z gałką, i z iedwabną ſtrefą, oſtrzem do góry proſto, i dwie ſtrzały na krzyż złożone, przez oſzczep, tak ułożony ten Herb, iak *Herb Jelita*, w Hełmie nad koroną Orle czarne ſkrzydła; w Woiewodztwie Lubelſkim, ta Familia bardzo dawno kwitneła.

Renard herb. Liſzka żółta, w prawą Tarczy bieżąca, z ogonem do góry zadartym, w polu modrym, na Hełmie nad koroną ſkrzydło Orle białe, w roku dopiero 1726. Imiennikom tego Herbu nadany.

Reytan herb. Mąż zbroyny na koniu, ze dwiema rozdartemi na końcu kopiami i oſzczępem, w Hełmie także mąż zbroyny, także dwie kopie i oſzczep trzyma w ręku. W Litwie Imiennik przyſzedłſzy, oſiadł; ale zkąd, i kiedy, nie piſzą.

Reżwic herb. Trąb myśliwych ſiedm, śrzednia między niemi proſta, inſze po bokach, krzywe, w konchę ułożone, wſzyſtkie ſię w kupę cieńſzemi końcami ſchodzą; nad niemi Xiężyc nie pełny, rogami do góry obròcony, na każdym rogu Gwiazda u Mieſiąca; z Sląſka Herb ten.

Ridgier herb. Tarcza wzdłuż przedzielona linią, po lewey ſtronie być powinna ręka zbroyna, proſto w górę, coś trzymaiąca grubego, iak litera S. po prawey ſtronie, trzy paſy na ukos, od lewéy ſtrony z góry, na doł w prawą;

nad Hełmem i koroną takaż zbroyna ręka, toż trzymaiąca dwa ſkrzydła koło ręki, do połowy od góry czerwone, na doł białe, lewe opak, z góry białe, na dole czerwone; w Pruſiech Dom ſtarodawny.

Roch 1mo. herb. Roch, iakich w ſzachach używaią, powinien być czarny, á na Hełmie pięć piór Struſich, w roku 970. Xiąże Mazowieckie pierwſzemu Pierzchale, ten Herb nadał. Familia tego Herbu prawie wſzyſcy, do Herbu kolumny ſię przenieśli, á kolumna Herbu taki, na Tarczy kolumna niby w koronie, i takaż kolumna nad koroną, w Hełmie; z Włoch niegdy przynieſiony.

Roch 2do. herb. Na Tarczy trzy graduſy być powinny, od dołu mnieyſzy, ku gòrze coraz większy, na naywyżſzym z nich Lilia, takaż druga na Hełmie, ale bez graduſow. Od Kazimierza III. Króla ma być nadany.

Rochcicki herb. Sroka w prawą Tarczy obrócona, całą ſobą ſiedzi na gałązce ſuchey, leżącey na ziemi. Sroka ſtoiąca w polu czerwonym, w Hełmie i korony nie maſz i nic. Z Sląſka wſzedł do Polſki, kiedy, nie piſzą.

Rogala herb. Tarcza tego Herbu na dwie części podzielona linią, po prawey iey ſtronie, powinien być Rog Jeleni czerwony, w polu białym po lewey, w polu czerwonym, rog Bawoli ſzary, na Hełmie też ſame rogi, lecz przemienione, bo Bawoli być powinien po prawey ſtronie, Jeleni po lewey. Bawoli rog być powinien nie Zubrzy; bo w Przywileiu Zygmunta Auguſta wyraźnie Bawoli rog napiſano. Nie iednakowego go używaią; bo Iwanoſcy w Orſzańſkim, za Bawoli rog, maią nadany Łoſi. Jak ich domowe Przywileie pokazuią, pole Tarczy nic nie przedzielone, á w Hełmie nie rogi, lecz trzy pióra Struſie. Konſtytucya to im przyznaie Litewſka 1726. Inni Gryffa noſzą na prawy bok obròconego. Inni w polach odmianę czynią. Z Niemiec do Polſki ten Herb wnieſiony, bo go inaczey Biberſzteynem zowią. Y to wiedzieć zapewne trzeba, że u Rogalitow prawdziwych, i w Hełmie linią rogi przedzielone być powinny.

Rokoſz, albo *Hibryda herb.* Puł-Konia ma być, ku lewey ſtronie obròconego, troche do góry, ma nogi wſpięte, od połowy ten koń, pół-ryby z ogonem rybim; nad Hełmem toż ſamo być powinno. Od Krzyżakow ieſzcze ta Familia w Pruſiech.

Rola herb. W śrzodku Tarczy, Ròża być powinna w polu czerwonym, w koło którey trzy kroie; w Hełmie pięć piór Struſich. Od Kazimierza ma być nadany; lecz inni świadczą, że ten Herb, bardzo dawny w Polſzcze.

Roſyniec herb. Jedno, co *Slepowron herb.*

Rozmiar herb. Tryanguły trzy być powinny, z ktòrych dwa na dole, równe być maią, trzeci na gòrze przydłużſzy, na którego wierzchu krzyż złoty, tryanguły ſrebrne, na Hełmie pięć piòr Pawich. Roku 1480. miał ten Herb nadany być Biſkupowi Wileńſkiemu Janowi.

Rozyńſkich Xiążąt herb. Cztery Krzyże złote być powinny, od iednego drzewa wiſzące; dwa przy wierzchu drzewa, po obu-ſtronach, á dwa przy

końcu *ex oppoſito* ſiebie. Te krzyże być powinny w polu błękitnym, w Hełmie Mitra.

Rubach herb. Trzy ziołka, każde o trzech liſtkach, i każde z ſzypulką, w polu błękitnym, przydłużſzą, ułożone tak dwa w górze obok, á trzeci pod niemi, korzonkámi na doł, ziołka zielone, z korony w Hełmie bez żadnych piór, trzy kłoſy pſzenne ościſte, przydłużſze, wychodzą. W Xięſtwie Pomorſkim Dom ſtarożytny.

Rubieſz herb. Trzy graduſy, od dołu krótſzy, wyżſze coraz dłużſze; na trzecim ſtrzała bez piór, niby o dwóch żelezcach być powinna, iedno pod drugim żelezce będzie; w Xięſtwie Litewſkim Herb nabyty.

Rudecki herb. Na Tarczy Xiężyc nie pełny, rogami na doł, pod nim Gwiazda o ſześciu granach, na barku Xiężyca ſtrzała, iedna nad drugą w prawą ſtronę obrócone leżą, w polu błękitnym, w Hełmie trzy pióra Struſie. Na Wołyniu Dom dawny bywał.

Rudnica, albo *Naſtęp herb.* Na Tarczy powinna być podkowa barkiem proſto do góry ſtoiąca, w którey śrzodku, ſtrzała proſto żelezcem do góry zawiedziona, pola Tarczy połowa, powinna być błękitna, połowa zaś biała, w Hełmie trzy pióra Struſie. Początkow nikt nie wſpomina.

Ruſteyko herb. Dwie trąby myśliwſkie czarne, barkami ku ſobie, grubſzemi końcami, czyli wylotem głoſu, na doł ſpuſzczone, między niemi miecz oboſieczny, końcem na doł, á rękoieścią do góry; w Hełmie trzy pióra Struſie. W Polſcze nabyty, w Zmudzi kwitną Familianci.

Salamandra herb. Zwierze iakieś, inſi mówią: że podobne do Jaſzczurki, tylko że więkſze, żołtego koloru, między ogniſtemi płomieniami, w lewą Tarczy głową obrócone być powinno; na Hełmie Pawi ogon. Kiedy ten Herb nabyty, i od kogo, żaden Autor nic nie piſze.

Samſon herb. Samſon w prawą Tarczy obróconemu Lwowi, paſzczę obiema rękami rozdziera, prawą niżſzą ſzczękę trzymaiąc, lewą górną; w polu niebieſkim, Samſon i Lew żołty, na Hełmie trzy pióra Struſie. Zaden nie piſzę o początkach iego, Autor.

Sartaſki herb. Tarcza na dwie części przedzielona linią wężykowatą, tak: że ſię cztery Anguły w niey znayduią, od lewego boku Tarczy w prawą dzie w górę, pole górne białe, niżſze krwawe, w Hełmie nad koroną dwa ſkrzydła Orle, barkami do ſiebie obrócone, między którémi takaż linia. Inni na dwoie Tarczy używaią, proſto na ukos podzieloney, niżſza próżna, na wyżſzey gwiazda o ſześciu rogach; na Hełmie trąba myśliwſka. Z Bawaryi do Polſki przynieſiony.

Sas herb. Mieſiąc żołty nie pełny, do góry rogami, na każdym rogu Gwiazda o ſześciu rogach, w śrzodku ſtrzała żelezcem proſto do góry ſtoiąca, w polu błękitnym, na Hełmie nad koroną ogon Struſi, który ſtrzała w lewy bok żelezcem lecąca przeſzyta. Z Saxonii do Polſki, przez Hrabię Hayda przynieſiony.

Sampach herb. Lew w lewą Tarczy obrócony, na zadnich nogach ſtoiący, w koronie na głowie, z ogonem na grzbiet zadartym, w dwóch łapach przednich, trzyma różą, bez korony, bez Hełmu, i bez tego, w iakim być powinien polu, nikt nic nie piſze. Za Zygmunta III. Króla, do Polſki Jmć Pan Sampach przyſzedł.

Sawur herb. Powinny być dwa Serca, iedno podle drugiego, na poſtumencie ſtoiące, ſtrzałą od prawey ſtrony, ku lewey razem obydwie przeſzyte na wſkroź, tak: że żelezce z lewey ſtrony, ſkrzydła, albo pióra ſtrzały, z prawey ſtrony widać, w Hełmie pióra Struſie, w iakim polu, i od kogo i iak dawno nabyty, nigdzie wzmianki nie maſz. *Vero ſimile*, że od któregoś z Xiążąt Ruſkich nadany, ponieważ Familianci na Ruſi ſię gnieżdzą.

Schlichtyng herb. Jelenie rogi trzy, dwa z nich, ieden podle drugiego, trzeci nad niemi, w polu czerwonym, w Hełmie trzy pióra Struſie. W Zmudzi kiedyś zaiaśniał przez Schlichtyngow.

Schmeling herb. W polu białym, na ukos od prawey ſtrony, na doł ku lewey, krata z balaſami piącią proſtemi, nie toczonemi, czerwona; w Hełmie pół-Panny, bez obydwóch ręku, po ramiona obciętych, głowa iey bindą związána, i końce tey bindy, na lewym boku dobrze widać, iedni mówią: że za Zygmunta III. drudzy, że iuż dawniey, w Polſzcze był znany.

Schilling herb. Na krwawey Tarczy Cyrkuł ſrebrny, w którego śrzodku gałązka lipowa o trzech liſtkach, dwa liſtki z boku, trzeci w śrzodku wyżſzy niby, wſzyſtkie zielone; na Hełmie dwa ſkrzydła Orle, rozciągnione do góry, na każdym z nich, takież cyrkuły, w roku 1543. do Polſki przyſzedł.

Schweryn herb. Szyba, albo okno do miner, przecież troche ſzpiczaſte, białe, w polu czerwonym, na Hełmie pięć piór Struſich, i po obu bokach tych piór, po iedney takiey ſzybie; w Pomeranii Familia dawna.

Scypion herb. Cztery laſki błękitne, w polu czerwonym, na krzyż na ukos złożone, z których dwie, na iednę ſtronę idą, dwie na drugą; w Hełmie zaś Pelikan, krwią z rozdartych pierſi, dzieci ſwoie karmiący. Początkow tego Herbu zkąd, nikt niewie; z Affryki naypewniey do Rzymu, á z Rzymu iakoś do Polſki przyſzli.

Sępia głowa herb. Jedno, co *Elzanowſki.*

Siekierz herb W polu czerwonym ſtrzała z jelcami i krzyżem, na śrzodku iey, z końcem u dołu rozdartym na dwie części, z których ieden w iedną ſtronę wyciągniony, i na końcu w górze troche złamany; drugi w drugą ſtronę takiż, na Hełmie trzy pióra Struſie. W Litwie nabyty przez Zieńkowiczow.

Sielawa herb. Jeſt Rzeka wężykowato płynąca, na niey ſtrzała, żelezcem do góry, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Struſie. Dom dawny na Wołyniu i w Litwie.

Sieniuta herb. Chorągiew Kościelna być powinna, ale nie zupełna, á lepiey wyrażaią: ieſt ſzubienica drągańſka, na lewy bok wierzchnim ſtragarzem obrócona, na końcu którego, Krzyż wiſi Kawalerſki. Krzyż niebieſki,

Chorągiew biała, pole czerwone, w Hełmie trzy piòra Struſie. Od Xiążąt Ruſkich Sieniowi, albo Siemionowi nadany bardzo dawno.

Sierpy herb. Trzy Sierpy, ieden koło drugiego, wſzyſtkie oſtrzem w lewą ſtronę obròcone, do gòry proſto końcami, na doł trzonkami. Ręka ich z obłoku z boku wyciągniona trzyma, w rękaw odziana, w polu czerwonym.

Sleporod, albo *Snieporod herb.* Na mogile ſtrzała z krzyżem, proſto do góry z żelezcem ſtoi, między dwiema proporcami; od Xiążąt Litewſkich ma być nadany, pola, w iakim i kiedy, nie piſzą.

Slepowron herb. Barkiem proſto do gòry podkowa, na niey krzyż, na krzyżu Kruk czarny, w prawą ſtronę obrócony, w pyſku pierścień trzyma, i iakoby do lotu ſkrzydła ma podnieſione. Pierścień złoty, pole Tarczy błękitne, podkowa biała, w Hełmie nad koroną takiż Kruk. Familii to Herb Korwinow Rzymſkich, do Polſki pewnie przybyłych, kiedy Rzym, Biſkupow do Polſki z Włoch przyſyłał.

Nie wſzyſcy go iednakowo zażywaią. Jurzycowie i Kamieńſcy pod podkową gwiazdę maią. Olſzeſcy nie gwiazdę, lecz krzyż taki, iak na wierzchu. Suchodolſcy na wierzchu krzyża nic nie noſzą, na ſamey podkowie Kruk ſiedzi, á na Hełmie trzy pióra Struſie. Wroblewſcy z podkową, na kuſzy napiętey, ſtrzałę do góry proſto idącą, i w Hełmie piór Struſich zażywaią.

Slizień herb. Na Tarczy Swiat, na wierzchu krzyż, opaſania Swiat nie ma; na Hełmie trzy pióra Struſie. Inni na Hełmie ręki używaią w łokciu zgiętey, i przez łokieć iey przeſzyła ſtrzała. Z Siedmiogrodzkiey Ziemi, do Litwy zanieſiony od Imiennikow.

Słoń herb. Słoń powinien być na trzech wzgórkach ſtoiący, w prawą Tarczy cały obròcony. Sierawſcy go (piſze Okulſki) w Podolu zażywaią.

Słońce herb. Okolſki powiada: że Maſzkowſcy Słońcem ſię pieczętuią, ale go nie opiſał.

Sokola herb. Niedźwiedzia połowa od ogona być powinna, druga połowa od głowy wieprza dzikiego, Wieprz biały, Niedźwiedź czarny, z pręgą czerwoną na grzbiecie, od wieprza linią przedzielony w zdłuż Tarczy; na Hełmie pół-Niedźwiedzia wyſkakuiącego, z łapami do góry wynieſionemi, w prawą ſtronę i wieprz i niedźwiedź obrócone. Za Kazimierza pierwſzego nabyty, w iakim polu, nie piſzą.

Sołtyk herb. Orzeł czarny, w prawą Tarczy obrócony, z ſkrzydłami do góry wſpiętemi, z koroną na głowie, na lewey nodze ſtoiący, á w prawey Miecz trzymaiący, na którego końcu, Korona otwarta włożona, wiſi, nad Hełmem Mitra Xiążęca. Z Moſkwy do Polſki przyſzedł.

Sowka herb. Jedno, co *Czarlińſki.*

Srzeniawa herb. Rzeka biała, w polu czerwonym, płynąca na ukos wężykowato, od prawey ſtrony z gòry, na lewą na doł, na wierzchu krzyż, zkąd ſię poczyna rzeka; w Hełmie między dwóma trąbami myśliwſkiemi, Lew bez korony, proſto patrzący twarzą. U każdey trąby, od pola po 4ry dzwonki wiſzą Jaſtrzębie. Inni zażywaią bez krzyża ſamey Rzeki. Inni Lwa na Hełmie nie maią, tylko ſamę trąby. Inaczey ſię Drużyna ten Herb zowie. W Polſzcze nabyty tak dawno, że mówią niektórzy, że ieſzcze przed Narodzeniem Chryſtuſa Pana.

Stankar herb. Orzeł czarny z rozſzerzonemi ſkrzydłami, nogi i nos ma złoty, w prawą Tarczy głową obrócony, na którey korona, z korony Chorągiew czerwona wychodzi, w literę S. na proporcu zawiniona, na pierſiach Orła, Tarcza czerwona, na którey u wierzchu Mieſiąc nie pełny, rogami do góry obròcony, od barku ſpodem krzyż, iakby do góry nogami wiſi, ale to raczey miecz biały, proſto końcem w Xiężyca ſię bark tykaiący. Za Auguſta pierwſzego, Stankarowi nadany.

Starykoń herb. Koń powinien być biały, z złotemi kopytami, w polu czerwonym, w pół przepaſany czarnym popręgiem ſzerokim, ogon u niego do góry zadarty, noga przednia lewa, á tylna prawa, troche od ziemie podnieſione, właśnie iakby koń był w biegu. Na Hełmie topor końcem niżſzym, iakby w koronie utkwiony; w Polſzcze nabyty. Inaczey nazywa ſię *Starza.*

Sternberg herb. Gwiazda powinna być w polu błękitnym złota, o ośmiu rogach, w Hełmie Pawi ogon. Nabyty w roku 1241. i do Polſki z Czech przyſzedł

Stoińſki herbu Kotwica. Na Tarczy, miecz powinien być goły, we środku, ſtrzały dwie, iedna z iedney, druga z drugiey ſtrony podle niego, tak iednak: że ſię oſtrzem i końcami z ſobą łączą Na Hełmie kotwica okrętowa, od którey Herb ten nazwany; z Francyi do Polſki przyſzedł.

Stołobut herb. Strzała powinna być na dwóch Tryangułach z ſobą połączonych oſadzona, końcem do góry proſto wyrychtowana, przez nią dwa krzyże idą, na Hełmie Pawi ogon. Z Moſkwy do Polſki, a pierwey w Siewierſkie przynieſiony.

Stretkowſki, albo *trzy Tarcze herb.* Powinny być trzy Tarcze w polu, dwie na górze podle ſiebie, á trzecia pod niemi we środku.

Strumberg herb. Kotwica w polu czerwonym, tak, iak w Herbie *Radzic* bez gwiazdy, w Hełmie trzy pióra Struſie; w Mozyrſkim Familianci.

Strzemie herb. Strzemie złote, w polu czerwonym być powinno, na Hełmie pięć piór Struſich; nabyty za Boleſława Chrabrego.

Suchekomnaty herb. Trąba czarna myśliwſka, oprawna w złote ſztuczki, w polu czerwonym, z nawiązaniem, na którey wierzchu, powinien być krzyż złoty, na Hełmie zaś trzy pióra Struſie. W Polſzcze nabyty od Rycerza ſtawaiącego przeciwko Krzyżakom mężnie.

Sulima herb. Na Tarczy, Tarcza mała, niby w Tryanguł ułożona, na tey pół-Orła widać czarnego, w polu złotym, z ſkrzydłami rozciągnionemi, z pyſkiem w lewą Tarczy obròconym, na ſpodniey Tarczy trzy kamienie,

w polu czerwonym, na Hełmie z korony pół-Orła czarnego, takiego, iak na Tarczy widać. Z Niemiec do Polſki przynieſiony.

Suſzyńſki herb. Podkowa barkiem do góry poſtawiona, przez którą na krzyż, ſkładane dwie ſtrzały, niby w literę X. idą, żelazcami do góry; kwitnoł Dom roku 1674.

Swieńczyc herb. Krzyż podwoyny powinien być w polu żółtym, na Hełmie trzy pióra Struſie. Około Unii z Litwą, komuś nadany.

Swirczek herb. Litera wielka N powinna być, ale poprzeczna linia w śrzodku wydęta być nagle powinna złota, w polu błękitnym, na Hełmie trzy pióra Struſie. Z Grecyi do Polſki przynieſiony.

Swinka herb. Wieprzowa głowa powinna być w polu czerwonym, którey pyſk, ręka prawa ludzka w błękitnym rękawie rozdziera, na Hełmie pół Panny większe z warkoczem rozczeſanym, pod boki obiema ſię rękami trzymaiąca. Z Rzymu do Polſki przynieſiony.

Swiſzczewſki herb. Trzy kolumny z ſobą na Tarczy ſpodem powiązane, i takież trzy nad temi, na Hełmie trzy pióra Struſie. Od kogo nadany, nie wiedzieć.

Syrokomla herb. Abdank biały zwyczayny powinien być w polu czerwonym, ale na wierzchu iego we śrzodku, krzyż złoty, na Hełmie nad koroną takiż z krzyżem. Abdank, w Polſzcze nabyty, od iednego z Skarbkow Rycerza.

Szachman herb. Tarcza w ſzerz przedzielona w pół, od dołu powinna być ſzachownica, nad nią w drugiey połowie trzy liſtki, z iednego korzonka wychodzące, nad Hełmem i koroną, zbroyny Mąż, w prawey ręce trzyma liſtek ieden, w lewey za broń ſię trzyma przy boku.

Szaława herb. Cyrkuł żółty na Tarczy, w którego śrzodku trzy krzyże ſzerokie, w tryanguł ułożone, do cyrkułu przypięte, złote, w polu lazurowym; na Hełmie nad koroną, ieſt ręka po łokieć wznieſiona z mieczem, iak do cięcia, w prawą obrócona, zbroyna; na Ruſi nabyty.

Szarlińſki herb. Tarcza w ſzerz linią przedzielona, na górze pole naſadzone, z którego niby ręka wiſi, w drugiey ſtronie za linią zbroyna taż ſama ręka po łokieć, na doł ſpuſzczona, trzymaiąca niby dwa gwoździe, czyli dwie trąbki, końcami w lewą Tarczy obrócone, i na krzyż złożone, takież i na Hełmie dwie trąbki być powinny, ale iuż do góry podnieſione bez ręki, á końcami cieńſzemi złożone, między dwóma z obuſtron piórami Struſiemi.

Szaſzkiewicz herb. Na Tarczy litera wielka M, laſka iedna w niey od lewego boku, nie idzie proſto, ale zakrzywiona, i krzyż na literze M. ſtoiący, laſkę na ſobie ma nie proſto ułożoną, ale na ukos, od lewego boku Tarczy, z góry na doł na prawy bok; na Hełmie trzy pióra Struſie, w polu czerwonym. Nabyty na Ruſi około roku 1598.

Szelliga herb. Xiężyc być powinien rogami do góry, nie pełny, żółty, we śrzodku którego krzyż kawalerſki takiegoż koloru, w polu czerwonym, na Hełmie ogon Pawi. Za Leſzka Czarnego czaſow, nabyty.

Szembek herb. Na paſie na ukos z lewego boku Tarczy na doł, na prawy bok idącym, trzy Róże, iedna podle drugiey, czerwone wſzyſtkie, w żółtym polu. Nad tym paſem powinno być pole niebieſkie, w którym koza zapędzona, iak do biegu w lewą Tarczy, takaż koza i pod paſem, ale iuż w polu krwawym, na Hełmie dwa ſkrzydła Orle rozciągnione, między któremi pół kozy widać z przedniemi nogami. Początek tego Domu od Karola Wielkiego Ceſarza ſwoy bierze.

Szeptycki herb. Podkowa powinna być barkiem proſto do góry poſtawiona, na którey wierzchu krzyż, iako w Herbie *Pobog.* A lewy iey koniec, ſtrzała przeſzywa od dołu do góry, troche w bok Tarczy nakłoniwſzy ſię; na Hełmie trzy pióra Struſie. Na Ruſi boday, nie od Xiążąt ieſzcze Ruſkich nadany.

Szwarcwald herb. Tarcza Herbu tego na dwie części podzielona, na ſpodniey części, Lwia głowa i ſzyia, w prawą Tarczy pyſkiem ſkręcona, język u niey wywieſzony, w polu złotym; na górney części trzy żołędzie, w polu czarnym, tak ułożone, że iedna żołądź na roſzczce w śrzodku, dwie po bokach, obydwie także na roſzczkach wiſzące ku dołu, á między niemi dwa liſtki dębowe, ieden po iedney, drugi po drugiey ſtronie. Nad Hełmem i koroną takaż Lwia głowa, i żołędzie nad nią; Familia w Pruſiech.

Taczała herb. Żóraw ſzary, w lewą Tarczy całym ſobą obrócony, głowa troche do góry podnieſiona i noga lewa, pole Tarczy żółte, przecież od góry aż po ſzyię Żórawia czarne, na którym dwie gwiazdy, iedna z iedney ſtrony, druga z drugiey ſtrony Żórawia głowy, obydwie białe. Inſi bez gwiazd go zażywaią. Komu i kiedy nadany, nikt nic nie piſze.

Tarnawa herb. Krzyż ſzeroki mało nie przez całą Tarczę, w polu czerwonym być ma, przy nim niſko z boku lewego, Xiężyc nie pełny, rogami do krzyża obrocony, złoty, krzyż biały; na Hełmie pięć piór Struſich. Z wyſpy Rodu do Polſki przynieſiony, za Bolesława drugiego.

Tępa podkowa herb. Podkowa barkiem do góry ſtoi, krzyża na niey nie maſz, ale tylko w śrzodku niey, zgoła ieſt to Jaſtrzębiec, ale wywrócony, na Hełmie Orle ſkrzydło rozpoſtarte, barkiem w lewą, za Bolesława śmiałego Jaſtrzębczykom, którzy w zabicie S. Staniſława wchodzili, tak Herb przemieniono.

Terebesz herb. Ręka zbroyna w lewą ſtronę obrocona, trzymaiąca miecz, na którego głowa ludzka końcu odcięta, na Hełmie trzy pióra Struſie. W iakim polu, i ktoby go nadał, nie piſzą.

Tomkowicz herb. Zgoła żydel o trzech nogach, lecz noga śrzednia że krótſza, ma podſtawioną gałkę; prawa noga krzywo na ukos ſtoi, od lewey

ku prawey, i ta noga, nie na ſamym końcu wprawiona w żydel, lecz nieco daley, bo z drugiey noga równo z żydlem i proſto ſtoi, w Hełmie trzy pióra Struſie; w polu iakim, nie piſzą, ani kiedy nabyty.

Topacz herb. Sępie ſkrzydło być powinno czarne, barkiem w prawą Tarczy obrocone, noga u niego złota, w polu czerwonym, na Hełmie trzy pióra Struſie. W Polſzcze nabyty mówią niektórzy, w roku 1132.

Topor herb. Topor biały, w polu czerwonym, oſtrzem w lewą Tarczy obrocony, na Hełmie takiż topor, tylko że oſtrzem troche nachylony ku ziemi, iakby był konicc utknięty w koronie. Inni go noſzą w żółtym polu, inſi w błękitnym, inaczey ſię nazywa Starza.

Trąby herb. Trąby trzy czarne myśliwſkie, oprawne w cztery ſtrefy, każda z nich złota, w polu białym, i każda z nawiązaniem złotym, wſzyſtkie trzy końcami cieńſzemi, iakby ſię w iedno centrum ſchodziły. Na Hełmie, iedni kładną dwie trąby myśliwſkie, zakrzywione do góry z korony ſtoiące, z których iedna lewa czarna, druga prawa żółta; inni zaś pięć piór Struſich; z Alſacyi do Polſki przynieſiony.

Trach herb. Tarcza w zdłuż linią podzielona, po prawey iey ſtronie, Smok w górę podnieſiony z ſkrzydłami, i nogami rozſzerzonemi, iakby coś chciał złapać, bez korony, z uſzami długiemi, ogon u niego troche zakrzywiony, iakby ſtał na nim. Po lewey ſtronie trzy wręby, ale trochy na ukos idące; na Hełmie trzy pióra Struſie. Inni mówią, że Smok złoty w koronie, w polu błękitnym, á po drugiey ſtronie trzy pola. Inni na Hełmie kładą pół Smoka. Z Sląſka do Polſki za Auguſta pierwſzego przyſzli.

Treſtka herb. W polu na Tarczy białym, ma być belk czerwony, na ukos od prawego boku Tarczy z góry, na doł na lewy, na którym trzy krzyże, ieden podle drugiego, na Hełmie pięć piòr Struſich. Zkąd i komu nadany, nikt nie piſze.

Troſka herb. W polu czarnym złota ſtrzała, proſto żelezcem do góry, grot iey biały, na Hełmie ſkrzydło Orle, i na nim takaż ſtrzała, iak na Tarczy w proſt; Familia Pruſka dawna.

Tryumf herb. Jedno, co *Krucyni herb.*

Trzaſka herb. W polu niebieſkim Xiężyc nie pełny, rogami do gòry, złoty, i dwie głownie otłuczone z krzyżami i rękoiściami, z tych iedna w śrzodku Xiężyca, druga pod Xiężycem; na Hełmie nad koroną Pawi ogon, na którym takiż Xiężyc z głowniami na Tarczy. Inaczey ſię nazywa Biała i Lubiewa. Nadany od Boleſława Chabrego.

Trzy buławy herb. W polu niebieſkim ieſt Pas Rycerſki, troche na ukos od lewey ſtrony Tarczy, z góry na prawą troche nachylony, koloru białego, na którym ſą trzy Lilie, iedna wedle drugiey złożona, do tego paſa dwie buławy podle ſiebie do góry proſto przypięte, iedna zaś na doł pod paſem, wſzyſtkie trzy złote. Za Batorego Stefana do Polſki wnieſiony.

Trzy Gwiazdy herb. Xiężyc iak na Nowiu rogami proſto do góry, á trzy Gwiazdy, iedna podle drugiey ſzeregiem, nad nim idą; w Pruſiech Herbowni.

Trzy Kawki herb. Są zwyczayne trzy Kawki na Tarczy, dwie w kupie, iedna pod niemi.

Trzy Korony herb. Korony trzy złote, dwie na dole, iedna na wierzchu.

Trzy Radła herb. Jedno, co *Wilczewſki.*

Trzy Tarcze herb. Jedno, co *Stretkowſki herb.*

Trzywdar herb. Trzy krzyże przydłużſze, w ieden ſię Anguł w śrzodku Tarczy ſchodzą, tak: że dwa w górze, ieden od prawego, drugi od lewego boku na ukos idą. Trzeci zaś proſto na doł, przecież tylko ma połowę krzyża, od lewey ſtrony, Gwiazdy trzy: iedna proſto między dwiema krzyżami u góry; drugie dwie po bokach na doł wiſzącego krzyża; krzyże białe, gwiazdy złote, pole krwawe; na Hełmie pięć piór Struſich. Komu nadany i kiedy, nie maſz wiadomości.

Trzy Xiężyce herb. W iakiey formie, nie opiſuią Autorowie.

Tuczyńſki herb. Koło zegarowe we śrzodku Tarczy zębate, w którym Murzynka Panna ſtoi, w długiey do ſamey ziemi ſukni, bez paſa, bez rąk, ramiona tylko troche wyciągnione, warkocz u niey rozczochrany, na głowie niby kapeluſz Kardynalſki, á na Hełmie korona. Inni w kole zegarowym kładną krzyż, á w Hełmie Pannę taką, iako ſię wyżey opiſała, tak dawna Familia, że ich początkow znać nie można; z Pomorſkiego do Polſki weſzli.

Turzo herb. Pół-Lwa w koronie, w prawą Tarczy wyſkakuiącego, z ięzykiem wywieſzonym, z ogonem zádartym, á przedniemi łapami, iak do bieguznieſionemi. Pod linią, która w ſzerz pole Tarczy dzieli, ſą trzy Ròże, tak ułożone, że dwie podle ſiebie, á trzecia pod niemi. Nad Hełmem korona, i z niey takiż Lew wypada; z Węgier do Polſki przynieſiony.

Twardoſt herb. Serce ſzachowe, w polu czerwonym, ale go iuż nie używaią Familie; znać ich nie ſtało.

Ulanicki herb. Droga do góry od dołu proſto wyciągniona, na ktòrey obydwòch końcach, widać dwa Xiężyce nie pełne, ieden na doł rogami, drugi do gòry rogami, i do drogi przyłączona ſzabla goła, na ukos od prawego boku, iakoby drogę dzieląca, oſtrzem i końcem do gòry, rękoiścią na doł. Na Hełmie trzy, lub pięć piór Struſich; kiedy nadany, dawność czaſu wiedzieć nie każe.

Wadwicz herb. Tarcza w dłuż linią przedzielona, po iey prawey ſtronie, Ryba morſka biała, w polu czerwonym, po lewey, ryba czerwona, w polu białym, obydwie do gòry głowami, ogonami na doł, tak iednak, że i głowami i ogonami od ſiebie odwrocone, iak gdyby każda z nich, półcyrkułu przydłużſzego figurę wyrażała. Na Hełmie, lub Struſie pióra, lub Pawi ogon; pod Boleſławem Krzywouſtem nabyty.

Waga herb. Krzyż powinien być podwoyny, na którym Xiężyc nie pełny, rogami na doł obiema obrocony, pod nim linie tak ſą ułożone, i powiązane, że trzy tryanguły wyrażaią, między tryangułami dwiema u ſpodu, ſą trzy wręby, pole Tarczy niebieſkie. Pocieiow dawny Herb, Familii w Xięſtwie Litewſkim; w Hełmie trzy piòra Struſie.

Walbach herb. Tarcza w zdłuż liniją przedzielona, z prawey ſtrony Tarczy powinien być Cap, na ſkale wſpięty w prawą ſtronę obrocony; po lewey ſtronie przy linii, Rzeka w zdłuż od dołu do gòry płynąca, troſzki wężykowato, Kozieł w polu żółtym. O polu, gdzie rzeka nic nie piſzą; na Hełmie Pawie piòra. Z Niemiec do Polſki przynieſiony.

Warnia herb. Rak czerwony, w polu białym, cały głową, czy ſzyią na doł obrocony, nogami do góry, nad Hełmem i koroną pół takiego Raka. W Węgrzech po Warną, Rakowi Rycerzowi nadany.

Waſelrot herb. Orla głowa w prawą obrocona, z ſzyią czarną, pod nią dwie nogi Rycerza zbroynego z oſtrogami, tak ułożone, iakby na nich, Orla głowa ſtała; na Hełmie też dwie nogi zbroyne z oſtrogami, do gòry nogami wywrócone ſtoią, piętami do ſiebie. Za Zygmunta pierwſzego ten Herb znany.

Waśkiewicz herb. Krzyż u końca, czyli trzonka na dwie części rozparty i rozdzielony, kolor krzyża żòłty, pole niebieſkie; na Hełmie trzy piòra Struſie. Za Jagiełła Kròla nabyty.

Watta herb. Jedno, co *Samſon herb.*

Waxman herb. Tarcza złotego koloru, na niey mur poprzek Tarczy rozciągniony, na śrzodku którego, Kawaler w zbroi, z dobytym pałaſzem, iak do cięcia ſtoi. Blanki muru i z tey i z drugiey ſtrony widać, i Kawalera niby z zamuru mało co nie po kolana widać. Kawaler czerwony, w murze trzy okna na działa, iedno w śrzodku niby wyżey będące. brodę ten Kawaler mieć powinien; na Hełmie, takiegoż pół-Kawalera. Od Zygmunta trzeciego Króla Polſkiego nadany, roku 1589.

Wąż herb. Wąż w koronie złotey, od ſzyi zaraz ſkręcony, oſobliwie u niego ogon, przeplatano pokręcony około niego; w pyſku w prawą Tarczy obroconym, trzyma gałązkę z iabłoni, z liſtkiem, i na końcu z iabłkiem zielonym. Kolor Węża czarny, pole czerwone, na Hełmie pięć piór Struſich.

Inni nie kręconego Węża używaią; inni bez jabłka w pyſku; inni bez ſorony. Tarcza, albo pole żòłte; inni dwóch Wężow używaią, iako Jaſieńcy. Patrz w Nieſieckim Tom. 4. fol. 475. Inſi trzy Wężow, iako Dziulowie, nabyty ten Herb roku 1260.

Wezele herb. Szachownica być powinna, żółtym i białym polem przepłatana; na Hełmie Murzyńſka głowa, u niey w koronie czoło bindą białą związane, twarzy zupełney, w ręku takąż trzyma ſzachownicę, iaka na Tarczy. Do Polſki od Słowakow przyſzedł, roku 1103.

Wedelſe herb. W polu czerwonym pas modry, ſzeroki od lewego boku Tarczy, z góry, na prawy ukoſem idzie, ſtrzała tymże kſztałtem nad nim czarna; na Hełmie nad koroną trzy pióra Struſie. Na Chełmieńſkiey dawna Familia.

Weyher herb. Inaczey ſię zowie *Skarzyna*, albo *Pomarzanin*, powinny być trzy Ròże, w polu białym, czerwone, iedna podle drugiey, w ſzerz Tarczy rozciągnione, pod niemi linia poprzek, pod linią trzy zęby, czyli haki ſprężone, między dwiema balkami białe; w polu modrym; na Hełmie trzy pióra kładną Struſie, ale inaczey, że go inſi Herbowni używaią. Patrz w Nieſieckim, Tom. 4. fol. 484. Z Frankonii do Pomeranii przynieſiony, ieſzcze za Karola Łyſego Ceſarza, świadczy Okolſki.

Werben herb. Jedno, co *Lettaw.*

Weſelini herb. Drzewa ściętego pień, iakby z ziemi z korzeniem wyrwany proſto ſtoiący, ſęk po prawey ſtronie Tarczy, odcięty, ieden na nim ſię obiema łapami wſpiera pies morſki, w koronie z ogonem rybim, do góry zadartym, pyſk u niego otwarty, ięzyk wywieſzony, ogon rozdwoiony, łańcuchem do owego pnia przywiązany; w polu niebieſkim. Pod tym wſzyſtkim linia poprzek, pod linią ryba nakſztałt Karpia, w prawą Tarczy płynąca; na Hełmie trzy pióra Struſie. Do Polſki przyſzedł w roku 1576.

Weſoła herb. Pole czarne, przez śrzodek tego od prawego boku, pas na ukos idzie ku lewey ſtronie na doł. Pas ten powinien być ſzachowany we dwie linie, przeplatany białemi i czerwonemi polami; w Sląſku nabyty.

Widły herb. Jedno, co *Czorneberg.*

Wieniawa herb Zubrza głowa być ma czarna, rogi ułożone, że niby Xiężyc nie pełny, wyrażaią; przez nozdrza wić zawiedziona, w kołko ſkręcona, czyli cyrkuł złoty, iak inſi piſzą w zakrętach poczerniony, w polu żòłtym. Inni przecięty cyrkuł w nozdrzach noſzą, także nie cały. Inni na Hełmie trzy piòra Struſie kładną, iako Woyſcy. Inni pòłtora krzyża na Hełmie wynoſzą, iako Szczepanowſcy. Inni takąż głowę Zubrzą na Hełmie kładną. Inni Lwa w koronie nad Hełmem wynieſionego maluią w iedney łapie miecz do cięcia zanieſiony trzymaiącego. Lew złoty, miecz ſrebrny, ogon na grzbiecie u niego więcey go niż połowę widać, głową w prawą Tarczy obroconego. Jedni piſzą, że z Morawy do Polſki, drudzy, że z Rzymu przynieſiony, i dawny Herb.

Wierſza herb. Wierſza złota, powinna być w polu modrym, na Hełmie trzy pióra Struſie.

Wieruſzowa herb. Kozieł w polu białym, rogami w lewą Tarczy obrocony, połową od głowy, czarny, i nogi przednie takież, druga połowa ſzachownica na nim z czerwonemi i białemi polami, noga u niego lewa troche od ziemi podnieſiona, na Hełmie pięć piòr Struſich; z Miśnii do Polſki przynieſiony.

Wierzbna herb. Tarcza Herbu na dwie części w ſrzerz linią przedzielona, nad linią trzy Lilie, iedna podle drugiey, rzędem ułożone, pod linią

trzy takież Lilie, ale iedna z nich śrzednia troche na doł nachylona, wſzyſtkie białe, w polu niebieſkim, nad koroną bez Hełmu, kolos ſtrzałą przeſzyty, od lewey ſtrony Tarczy na prawą. Z Czech do Polſki ten Herb przynieſiony.

Wierzbowa herb. Jedno, co *Radwan herb.*

Wierzynkowa herb. Inaczey Łagoda, Tarcza przedzielona poprzek linią, nad nią pole czerwone, pod nią pole białe, na Hełmie trzy pióra Struſie; z Niemiec do Polſki przywędrował roku 1363.

Wieże herb. Wieże dwie kwadratowe, z dachem ſzpiczaſtym, o oknach każda trzech, z których dwa na gòrze, iedno na dole, pod niemi nad koroną i Hełmem, trzy piòr Struſie, w Xięſtwie Opolſkim i Raciborſkim Familianci, z Sląſka do Polſki przyſzedł.

Wigura herb. Ale iaki, żaden go Aùtor nie opiſał.

Wilczewſki herb. Radła trzy od pługa, końcami do góry obrocone tak, że dwie na gòrze, iedno niżey, w tryanguł ułożone. Radeł kolor żelazny, pole czerwone, w Hełmie trzy piòra Struſie. Herb nadany od Xiążęcia Litewſkiego w Expedycyi Inflantſkiey.

Wilki herb. W tę formę, co *Liſzki* ze wſzyſtkim, tam obacz.

Wiſzniowieckich herb. Xiężyc na doł obiema rogami obròcony, pod nim w ſamym śrzodku gwiazda o ſześciu rogach, na barku Xiężyca, ſtoi krzyż, ale troiſty, to ieſt: ieden na proſtey linii, dwa poprzek na końcach, i ieſzcze na gòrze śrzedniego krzyżyk, w polu czerwonym, w Hełmie Mitra. Tym ſię Herbem pieczętutą Xiążęta Wiſzniowieckie, Zbaraſkie, Poryckie, Woroniecki, tylko, że (iak Bilſki mówi) u niektòrych Tarcza na cztery podzielona, w pierwſzey od prawego boku Pogonia Litewſka, w drugiey Xiężyc bez gwiazdy, tylko krzyż na nim ſtoi, ale poiedynkowy, pod Pogonią w niżſzym przedziale, takiż Xiężyc, w czwartym podziale, Pogonia Litewſka.

Dymitr Korybut, ſyn Olgierda Wielkiego Xiążącia Litewſkiego, z Maryi Xiężny Twerſki urodzony, wnuk Giedymina, prawnuk Witeneſa, brat rodzony z iedneyże matki Jagiełła Króla Polſkiego, oycem był tych Xiążęcych familii.

Wizemberg herb. Na Tarczy zielonawa gòra ſkaliſta, w polu niebieſkim, pod nią niżey, dwie Liſzki czarne w koronach, i obrożach złotych, razem w gòrę idą, w prawą Tarczy, ogony do góry zadarłſzy, na Hełmie Jeleń rogaty, bez korony, czarny, w obroży złotey, wyſkakuiący od pòłowy z korony w prawą Tarczy, z obu-ſtron koło niego Orle ſkrzydła rozpoſtarte. Za Zygmunta trzeciego do Polſki od Wiednia przynieſiony.

Władyſławſki herb. Tarcza na dwie części linią przedzielona, prawa ſtrona, pole ma błękitne, na którym korona Królewſka złota; druga ſtrona, ma na ſobie ſkrzydło Orła białego, barkiem do linii obrocone; na Hełmie nad koroną dwie trąby, u każdey po cztery kołka. W Polſzcze nabyty roku 1609.

Woieyko

Woieyko herb. Na Tarczy, Orzeł czarny z rozdartą głową, nos i nogi żòłte, pazury czarne, w żòłtey koronie, w polu białym; kiedy nadany, nie piſzą.

Wolff herb. Lew powinien być w polu błękitnym, przez którego trzy paſy żółte, ieden nad drugim idą na ukos; piſzą, drudzy, że w proſt Tarczy, iedni Lwa kładną w koronie, drudzy bez korony w prawą Tarczy obroconego, nogami do gòry wſpiętego, łapa prawa wyżey idzie, ięzyk wywieſzony, ogon zadarty do gòry. Jedni ieſzcze, i dwa miecze przydaią na Tarczy, oſtrzem do gòry obrocone koło Lwa. Na Hełmie nad koroną, między ſkrzydłami takiż Lew. Z cudzych Kraiow do Polſki weſzli.

Wukry herb. Inaczey Chabe, inaczey Edyle, trzy rzeki, iedna nad drugą poprzek na Tarczy proſte, na ſpodzie naykrótſze, drugie coraz dłużſze, nad naywiękſzą Xiężyc do gòry rogami, nad Xiężycem krzyż kawalerſki, ale prawy bok ma wcale odłamany, nad krzyżem znowu Xiężyc, ale iuż na doł rogami nachylony. Na Helmie pięć piòr Struſich, à i Mitra kiedyś bywała, kolor Tarczy czerwony. Z Węgier do Polſki roku 1534. przynieſiony.

Wydra herb. Jedno, co *Rybińſki.*

Wyſzogota herb. Na Tarczy, Tarcza linią pozdłuż podzielona, z lewey ſtrony linii Warcabnica, na drugiey ſtronie, z za linii połowę Lilii widać Francuzkiey, na Hełmie nad koroną, ſtoi chłop, więcey go troche, niż po pas widać, z wąſami, w łodzi, z rękami wyciągnionemi obiema, w prawey trzyma na pół koła złamanego od wozu, w lewey miecz goły, w iakim polu, i iakie kolory czego, nikt, nie piſze. Wyſzedł z cudzych kraiow do Polſki.

Wyſzpolſki herb. Dwie klamry, iedna dłużſza poprzek położona na krzyż na krótſzey, leży pozdłuż barkiem dłużſza poprzeczna do góry, krótſza na lewą barkiem. Po końcach poprzeczney, Xiężyce barkami do klamry; rogami na dwor, na wierzchu krótſzey klamry, gwiazda o ſześciu rogach nie wielka; takaż i na dole pod klamrą, lecz pod tą gwiazdą, druga więkſza gwiazda o ſześciu także rogach; na Hełmie trzy pióra Struſie. O początkach, w iakim polu, i iakiego mieſiące i gwiazdy koloru, żaden Autor nie piſze.

Z. litera herb. Biſkup Wileńſki, przed Unią Litwy, Jakub, tym ſię Herbem pieczętował.

Zabawa herb. Tarcza na Tarczy, i ta powinna być linią w zdłuż przedzielona, z lewey ſtrony ſzachownica pola ſwoie, czerwonemi i białemi maiąca przeplatane kolorami, po lewey ręce pole, ſamo prożne błękitne; na Hełmie pięć piòr Struſich. Inni opak Herbowni noſzą ſzachownicę; z Czech miał do Polſki przybyć.

Zadora herb. Lwia głowa ſzara, koſmata, w polu błękitnym, z ktòrey otwartey paſzczęki, pięć płomieni ogniſtych wypada na prawą rękę; nad Hełmem takaż głowa. Inaczey ſię nazywa płomieńczyk; z Francyi do Polſki przynieſiony, koło roku 1100.

Zagłoba herb. Podkowa w polu błękitnym, barkiem do góry postawiona, przez ktòrey bark szabla ostrzem do gòry, rękoieścią na doł obrocona, i w tył nakrzywiona, w prawą Tarczy idzie, tak: że rękoieść iey w pośrzodku Tarczy widać. Na Hełmie nad koroną, Orle skrzydło, ktòre strzała przeszyła żelezcem w lewą stronę. Nadany Sochom, iako to Abrahamowi Socha, Woiewodzie Połockiemu. Tego Dom, mòwi Anonimus, wcale zgasł roku 1399. Są zaś właśni Sochowie bez żadnego inszego przydatku Herbu Nałęcz.

Zakrzewski von Felden herb. Pieńki ścięte, na ziemi na ukos, ieden nad drugim leżące, który na spodzie, ma na sobie trzy listki na doł idące, i sękow dwa, ieden z iedey strony, drugi z drugiey. Drugi śrzedni pieniek, nie ma żadnych listkow, tyle sęk ieden na doł, na stronie gorney. Trzeci także ma na boku takiż sęk ieden, i na górze z drugiey strony dwa sęki, lecz i listek za drugim sękiem od dołu (miarkuiąc iak drzewo) rośnie. Pole czerwone, listki zielone, gałęzie szare; na Hełmie takież trzy pieńki, i tym porządkiem ułożone. Z Ziemi Brunświckicy do Prus, ieszcze za Krzyżakow przyniesiony.

Zapendowski herb. Miecz prosto na doł końcem obrocony, rękoieścią do gòry, nad ktòrą Xiężyc nie pełny, iakby ią rogami opasuiąc, a barkiem do góry postawiony, nad Xiężycem gwiazda, przy mieczu z iednego boku, gwiazda; z drugiegoż takaż; na Hełmie trzy pióra Strusie, koloru, Tarczy, miecze i innych, zamilczeli Autorowie; dawny dom w Pomorskim.

Zaremba herb. Lew ma być czarny, w polu brunatnym, przecież nie cały, ale go tylko połowa, ięzyk u niego wywieszony, łapy przednie u niego widać, tak: że lewa troche do góry podniesiona nad prawą, ogon też zadarty ku górze; wyskakuie zaś Lew z za muru białego, u którego blanki cztery na murze, trzy kamienie żółte, czyli raczey w złoto oprawne, tak ułożone: że trzy podle siebie w równi są, trzeci pod niemi; na Hełmie z korony takiż Lew wyskakuie. Inni Lwa w lewą Tarczy obròconego zażywaią. Inni kamienie na murze maią, mówi *Okolski*, i tenże powiada: że z Czech do Polski przyszedł, między dwónastu Woiewodow, czytam, że się ieden tym Herbem pieczętował.

Zataiony Miesiąc herb. Jedno, co *Domaradzki.* Lecz insi tak go sobie kształtuią: Podkowa rogami obiema do góry, nad nią Xiężyc do gòry rogami, i w nim gwiazda, w polu niebieskim, Podkowa srebrna, Xiężyc i Gwiazda złote, w Hełmie trzy pióra Strusie.

Zbiruski iest herb. Ale ze wszystkim taki, iak *Kościesza.*

Zbroyny Mąż herb. Jedno, co *Waxman.*

Zdań herb. Lecz iaki by był, w żadnym go Autorze nie czytam.

Zdzitowiecki herb. Chustka, iak *Nałęcz*, lecz w górze związana, na związaniu krzyż, w cyrkule chustki gwiazda, o sześciu rogach; na Hełmie trzy pióra Strusie; w Brześciańskim dawna Familia.

Zegar herb. Klepsydra być powinna, dwòma strzałami przeszyta na ukos od prawey strony ku lewey, gdzie żelezca.

Zerwi-Kaptur herb. Trzy głowy Kozie powinny być, w polu brudnym, same kozy szaro-ciemne w prawą Tarczy obrócone, tak: że iedna nad drugą, nad tą zaś trzecia położona, w Hełmie pięć piór Strusich. Nabyty w Polszcze przed rokiem 1106.

Zeyherzdorff herb. Jedno, co *Sartaski herb.*

Zgraia herb. Tarcza woienna goła, na Tarczy Herbu, Tarcza biała, bez Hełmu; w Polszcze nadany około roku 1410.

Zienowicz herb. Pół pierścienia, barkiem do gòry obroconego, w polu czerwonym, nad nim krzyż kawalerski, nad Hełmem i koroną, Slepowron, pierścień z dyamentem w pysku trzymaiący, w prawą stronę obrócony całym sobą. Inaczey ten Herb się nazywa *Deszpot*, własny kleynot Deszpotow, z którym do Polski weszli.

Złota Wolność herb. Węże dwa skręcone, tym kształtem, iak liczba 8, krzyż zaś między niemi, w polu szafirowym; z Sląska do Polski przyszedł.

Złotogoleńczyk herb. Goleń złota zbroyna, z ostrogą taką, iak w Herbie *Nowina*, kolanem w ziemię biiąca, piętą w lewą Tarczy skierowaua. Na Hełmie w koronie trzy pióra Strusie; ieszcze przed Leszkiem białym, ten Herb słynoł.

Zmudzki herb. Kuszę napiętą, lubo nie naciągnioną, w polu krwawym, kładną, insi łuk z strzałą napięty, z żelezcem do gòry wyrychtowaną noszą. Za Stefana Króla iuż ten Dom sławny.

Zniń herb. Jedno, co *litera S.*

Zukowski herb. Zółty Miesiąc w polu czerwonym, prosto rogami stoiący do góry, w ktòrego pośrzodku miecz z gòry idący, końcem ostrza, środka się dotyka tego Miesiąca, z gwiazd parą, koło rękoieści, iedna z iedney, druga z drugiey strony; na Hełmie Pawi ogon, na nim Miesiąc i miecz, tym kształtem, iako i na Tarczy.

Zyżemski herb. Lew powinien być stoiący na tylnych nogach, w prawą Tarczy obrócony, z ięzykiem wywieszonym, do góry ogon ma zadarty. Na Hełmie Mitra Xiążęca, pola w iakim, nie położono, dom niegdy Xiążęcy.

REGESTR

Domów do tego czaſu, albo Familii w Polſzcze całey, i w Wielkim Xięſtwie Litewſkim, przez alfabet zebranych.

Pod literą	A.	- -	63.	Pod literą	M.	- -	500.
— —	B.	- -	681.	— —	N.	- -	202.
— —	C.	- -	411.	— —	O.	- -	245.
— —	D.	- -	376.	— —	P.	- -	613.
— —	E.	- -	22.	— —	R.	- -	401.
— —	F.	- -	56.	— —	S.	- -	933.
— —	G.	- -	514.	— —	T.	- -	231.
— —	H.	- -	131.	— —	U.	- -	55.
— —	I.	- -	299.	— —	W.	- -	514.
— —	K.	- -	889.	— —	Z.	- -	383.
— —	L.	- -	361.				

Ztąd ſię wnoſi ogromność i potęga Stanu Rycerſkiego w Króleſtwie Polſkim, ponieważ Domów ieſt in Summa wſzyſtkich 7,879. Ze gdyby Dom każdy wyſtawił ludzi po piędzieſiąt, byłoby woyſka 393,950; gdyby przez połowę po ludzi 25ciu, wynoſiłoby woyſka 196,975. Lubo Domy Xiążąt, i możnieyſzych więcey mogą wyſtawić, prócz woyſk dawniey uregulowanych. Wſzyſtkich Herbów in Numero ieſt 565. Ale że i tych ſamych, w różnych różni odmianach używaią, iak przecież? w Opiſach Herbów doczytać ſię łatwo.

Koniec Części Trzeciey.